

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

Факультет початкового навчання

До 300-річчя від дня народження Г. С. Сковороди

СТУДЕНТСЬКІ ІНІЦІАТИВИ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**МАТЕРІАЛИ
ІІІ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ**

(11 травня 2022 р., м. Харків)

Харків – 2022

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

Факультет початкового навчання

**СТУДЕНТСЬКІ ІНІЦІАТИВИ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**МАТЕРІАЛИ
III НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ**

(11 травня 2022 р., м. Харків)

Харків – 2022

УДК 373.3
ББК 74.202.21
С 88

С 88 Студентські ініціативи : теорія і практика початкової освіти : матеріали ІІІ науково-практичної інтернет-конференції студентів факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди (11 травня 2022 р., м. Харків) / за заг. ред. д-ра пед. н., доц. В. В. Ушмарової. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. 46 с.

У збірнику подано матеріали тез виступів на науково-практичній інтернет-конференції студентів факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди. У матеріалах висвітлені актуальні питання теорії і методики навчання та виховання молодших школярів, питання природничо-математичної та філологічної освіти.

Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 5 від 18 травня 2022 р.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, 2022

ЗМІСТ

Секція 1. Педагогіка початкової школи

1. **Бабич Марія** (наук. кер. – к. пед. н., доц. С. О. Лавренко)
Особливості оцінювання навчальних досягнень молодших школярів в НУШ..... 7
2. **Бурова Катерина** (наук. кер. – д. пед. н., проф. В. М. Гриньова)
Психологічна готовність учителя до викладання в початковій школі... 8
3. **Волкова Ангеліна** (наук. кер. – доктор філософії, викл. І. А. Небитова)
Формування здорового способу життя учнів початкової школи..... 9
4. **Гагавчук Богдана** (наук. кер. – к. пед. н. Н. О. Агаркова)
Розвиток критичного мислення молодших школярів..... 10
5. **Герасименко Анна** (наук. кер. – к. пед. н., проф. Н. М. Якушко)
Індивідуальний розвиток особистості у процесі навчання..... 11
6. **Гойденко Анастасія** (наук. кер. – д. пед. н., доц. В. В. Ушмарова)
Виховання на цінностях в новій українській школі..... 12
7. **Здоровенко Вероніка** (наук. кер. – доктор філософії, викл. І. А. Небитова)
Протидія булінгу в початковій школі..... 13
8. **Іванова Анастасія** (наук. кер. – к. пед. н., доц. В. О. Шищенко)
Булінг як психолого-педагогічна проблема в освітньому середовищі... 14
9. **Клюкіна Олена** (наук. кер. – к. пед. н., доц. Н. О. Агаркова)
Екскурсія як одна з форм позаурочної діяльності у початковій школі... 15
10. **Мірошникова Катерина** (наук. кер. – к. пед. н., доц. І. В. Єсьман)
Взаємодія вчителя і батьків як чинник успішної навчальної діяльності учнів початкової школи..... 16
11. **Ніжельська Єлизавета** (наук. кер. – к. пед. н., викл. К. В. Зозуля)
Естетичне виховання молодших школярів засобами хореографії..... 17
12. **Оксень Анастасія** (наук. кер. – д. пед. н., доц. А. С. Ткачов)
Партнерство між школою та батьками в НУШ..... 18

13. **Рижих Марія** (наук. кер. – к. пед. н., доц. С. О. Лавренко)
Творчі завдання як засіб формування особистості дитини у Новій українській школі..... 19
14. **Рильцева Анна** (наук. кер. – к. пед. н., викл. К. В. Зозуля)
Естетичне виховання молодших школярів у процесі занять хореографією..... 20
15. **Рябчикова Аліна** (наук. кер. – к. пед. н., доц. В. О. Шищенко)
Роль сім'ї в інтегруванні дитини з особливими освітніми потребами... 21
16. **Сєліхова Яна** (наук. кер. – к. пед. н., проф. Н. М. Якушко)
Естетичне виховання молодших школярів у процесі навчання..... 22
17. **Ушакова Владислава** (наук. кер. – к. пед. н., доц. І. В. Єсьман)
Казкотерапія в освітньому процесі початкової школи..... 23
18. **Шаталова Марія** (наук. кер. – к. пед. н., доц. Л. С. Філатова)
Роль гри у процесі навчання молодших школярів з порушенням слуху 24
19. **Шевченко Альона** (наук. кер. – д. пед. н., проф. Т. О. Довженко)
Фізичне виховання молодших школярів у процесі навчання..... 25

Секція 2. Актуальні питання природничо-математичної освіти

1. **Борисова Катерина** (наук. кер. – к. пед. н., доц. О. М. Масюк)
Шляхи формування мотивації навчальної діяльності учнів на уроках математики в початковій школі..... 26
2. **Зубко Анастасія** (наук. кер. – к. пед. н., доц. Л. І. Титаренко)
Шляхи формування самоконтролю на уроках математики..... 27
3. **Майборода Анастасія** (наук. кер. – д. пед. н., проф. О. М. Іонова)
Використання проектної технології в процесі викладання предмета «Людина і світ»..... 28
4. **Мірошніченко Юлія** (наук. кер. – к. пед. н., доц. Н. М. Смолянчук)
Педагогіка партнерства як умова успішної взаємодії в НУШ..... 29
5. **Посиляєва Анна** (наук. кер. – к. пед. н. С. А. Білецька)
Інноваційні технології логіко-математичного розвитку учнів 1 класу. 30
6. **Шворак Наталія** (наук. кер. – к. пед. н., доц. Л. І. Титаренко)
Впровадження діяльнісного підходу на уроках математики..... 31

7. **Шермет Анна** (наук. кер. – к. пед. н., доц. В. В. Партола)
Формування екологічної культури молодших школярів на уроках курсу «Я досліджую світ»..... 32

Секція 3. Актуальні питання філологічної освіти

1. **Вороницька Вікторія** (наук. кер. – д. пед. н., доц. Л. П. Ткаченко)
Специфіка комунікації під час дистанційного навчання..... 33
2. **Гончаренко Марія** (наук. кер. – к. пед. н., доц. Ю. М. Тельпуховська)
Використання новітніх технологій інтерактивного навчання на уроках української мови та читання в початкових класах..... 34
3. **Гуріна Софія** (наук. кер. – к. пед. н., доц. А. А. Ємець)
Негативні людські риси в казках Г.К.Андерсена..... 35
4. **Іванова Дар'я** (наук. кер. – к. філ. н., доц. І. О. Купіна)
Дискурсивний аспект сучасного студентського жарту..... 36
5. **Колот Марина** (наук. кер. – к. пед. н., доц. Ю. М. Тельпуховська)
Формування в учнів початкових класів правильної вимови звуків, що позначаються на письмі літерою Щщ..... 37
6. **Лапчук Валерія** (наук. кер. – к. пед. н., доц. О. М. Коваленко)
Визначення вміння молодших школярів адекватно оцінювати емоції, які виникають під час самостійного читання віршів..... 38
7. **Луганська Анна** (наук. кер. – к. філ. н., доц. Н. М. Чернушенко)
Збагачення словникового запасу учнів..... 39
8. **Мерзлякова Ксенія** (наук. кер. – к. пед. н., доц. А. А. Ємець)
Мандри літературних героїв у Андерсена..... 40
9. **Пасічник Анастасія** (наук. кер. – к. пед. н., доц. О. М. Коваленко)
Формування мовної компетентності другокласників засобами сучасних підручників з української мови та читання..... 41
10. **Стаханова Євгенія** (наук. кер. – викл. Г. В. Левандовська)
Особливості використання технічних засобів навчання під час опрацювання літературних казок на уроках читання у початковій школі..... 42

11. **Черпаха Тетяна** (наук. кер. – викл. Г. В. Левандовська)
Використання народної творчості як важлива умова розвитку
мовленнєвої діяльності..... 43
12. **Чуженкова Дарина** (наук. кер. – к. пед. н. К. С. Гнатівська)
Організація самостійної роботи першокурсника..... 44
13. **Яценко Валерія** (наук. кер. – д. пед. н., доц. Л. П. Ткаченко)
Сучасний студентський етикет..... 45

Секція 1. Педагогіка початкової школи

Особливості оцінювання навчальних досягнень молодших школярів в НУШ

Бабич Марія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

В умовах сьогодення система освіти в Україні докорінно змінюється. Основною зміною, яка веде за собою інші зміни, є Нова українська школа (НУШ). Їй та, відповідно, новій системі оцінювання притаманна позитивна спрямованість, що ґрунтуються на врахуванні рівня досягнень учня, а не ступеня його невдач. За таких умов оцінювання стає не тільки засобом діагностики рівня реалізації поставлених цілей, але й вагомим чинником навчання, розвитку та виховання школярів. Питання оцінювання навчання молодших школярів розглядаються в роботах Т. Байбери, Н. Бібік, К. Делікатного, В. Завіни, Н. Зубалій, В. Полонського, О. Савченко, О. Сорокоус, В. Хайруліної та ін.

Оцінювання – це порівняння навчальних досягнень учня відповідно до поставлених цілей. Функціями оцінювання є формувальна, діагностувальна, мотиваційно-стимулювальна, розвивальна, орієнтувальна, коригувальна, виховна тощо, перші дві з яких пріоритетні.

Оцінювання поділяється на формувальне (відстеження особистісного розвитку учнів і опанування навчального досвіду) та підсумкове (порівняння навчальних досягнень учнів з очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою). Особливим у формувальному оцінюванні є те, що воно розпочинається з перших днів навчання і відбувається впродовж нього, а от підсумкове формується на результатах діагностичних робіт та спостереженнях впродовж формувального оцінювання.

Для дітей початкової школи притаманні вербальна та рівнева оцінка. Вербальна оцінка – це оцінювальне судження, тобто це можуть бути такі вирази: «я задоволена твоєю роботою на уроці» (учень виконав бездоганно), «перевір своє завдання краще» (учень не впорався) або «ти робиш значні успіхи» (учень зробив декілька незначних помилок). Рівневе оцінювання – це оцінювальне судження із зазначенням рівня результату. Замість звичних оцінок (1-12) використовуються 4 рівні оцінювання знань (початковий, середній, достатній, високий) і позначаються так: початковий – «П», середній – «С», достатній – «Д» та високий – «В». Такий вид оцінювання застосовують для учнів 3-4 класів.

Також результати навчання поділяють на знання про явища та взаємовідношення в навколишньому світі, творчу діяльність (у 1-2 класах вербально, 3-4 класах рівнево) та особистісні надбання – активність, комунікабельність, відповідальність (у 1-4 класах вербально).

Отже, оцінювання в початковій школі – важлива складова навчання дітей молодшого шкільного віку. Воно виступає основою для коригування процесу та результатів пізнавальної діяльності, прогнозування подальших цілей та перспектив у навчанні.

Психологічна готовність учителя до викладання в початковій школі

Бурова Катерина

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В. М. Гриньова

Готовність учителя НУШ до педагогічної діяльності є цілеспрямованим вираженням його особистості, зокрема переконань, настроїв, спонукань, почуттів, вольових та інтелектуальних якостей, знань, умінь, навичок, ставлення до певної поведінки. Готовність учителя до викладання досягається в процесі його ідейної, моральної, психологічної, професійної та фізичної підготовки, а також є результатом всебічного розвитку особистості учителя з урахуванням вимог професійної діяльності.

Професійна готовність будь-якого фахівця, зокрема вчителя, є інтегративним поняттям, що включає професійну компетентність, тобто систему навичок професійних знань, умінь особистості та адаптації до відповідної діяльності, можливість мобілізації свого професійного потенціалу до відповідних умов. Готовність учителя до викладання пов'язана з можливістю зрозуміти природу сучасного змісту освіти та застосуванням активних методів навчання. Від готовності до професійної діяльності залежить ефективність та якість роботи майбутнього вчителя. Використання в освітньому процесі ЗВО педагогічних задач та вміння їх розв'язувати надають змогу підготуватися до виконання професійних обов'язків та задовольнити запити до сучасного вчителя.

Психологічна готовність учителя тісно пов'язана з педагогічним покликанням, що є найвищим вираженням позитивно-емоційного ставлення педагога до своєї діяльності. Воно одночасно передбачає і педагогічний інтерес, і педагогічну спрямованість. Найбільше задоволення від своєї роботи педагог переживає тоді, коли те ж саме позитивне ставлення стає потребою в педагогічній праці, а потреба знаходить відображення в єдності схильності й здатності до педагогічної діяльності.

Основними критеріями виміру педагогічної спрямованості є готовність учителя до професійної діяльності, як своєрідний психічний стан його особистості, що характеризується впевненістю у своїх силах, оптимальним рівнем емоційного збудження, мотивацією та прагненням досягати поставленої мети; задоволеність, що передбачає силу емоційного ставлення особистості до своєї професії; результативність у роботі, бажання бачити й адекватно оцінювати продуктивність своєї роботи.

Отже, компонентом готовності вчителя НУШ до педагогічної діяльності є система професійних знань, навичок й умінь, що визначає ступінь підготовленості особистості до професійно-педагогічної діяльності. Педагогічні вміння й навички є основним засобом формування готовності вчителя.

Формування здорового способу життя учнів початкової школи

Волкова Ангеліна

Науковий керівник – доктор філософії, викладач І. А. Небитова

Початкова школа – один із найважливіших етапів в освітній системі України, який необхідний для забезпечення цілісного розвитку особистості дитини і спрямований на її соціалізацію, становлення культури поведінки, формування пізнавальної діяльності та залучення до загальної культури. Визначення сучасних вимог до початкової школи та забезпечення якості початкової ланки загальної середньої освіти є головним завданням Державних освітніх стандартів. Проблема формування здорового способу життя в початковій школі є однією з актуальних та соціально значущих проблем для сучасності з огляду на вимоги суспільства та важливої ролі цього процесу під час навчально-виховної роботи з учнями. Вирішення цієї проблеми є невід'ємною частиною стратегії розвитку системи початкової освіти.

Проблемі збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів присвячені дослідження багатьох вітчизняних педагогів та психологів, таких як: Р. Айзман, А. Алчевська, С. Боткін, Г. Ващенко, Д. Локк, Л. Павлова, М. Скоморохова тощо.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив визначити здоровий спосіб життя молодшого школяра як спосіб життя дитини, що спрямований на захист і зміцнення здоров'я та запобігання найбільш поширених захворювань дитячого віку.

Процес формування здорового способу життя містить значний комплекс психолого-педагогічних, духовно-моральних, фізіологічних, виховних, методичних та інтелектуальних заходів, що надають можливості учням зберігати здатність до навчання та стимулювати активність в опануванні навчальних програм.

Основними компонентами здорового способу життя є: організація режиму харчування, сну, загартовування, перебування на свіжому повітрі; організація особистого режиму рухової активності; культура міжособистісної поведінки в колективі, самоствердження і самоорганізація.

Головним завданням у формуванні здорового способу життя є опанування молодшими школярами знань про здоровий спосіб життя, правила особистої гігієни, правила догляду за одягом, взуттям, предметами побуту, житлом тощо. У процесі формування здорового способу життя доцільно використовувати такі форми організації освітнього процесу: індивідуальні та групові заняття, практичні семінари, навчальні ігри, самостійна діяльність молодших школярів під контролем педагога, суспільно-корисна праця, колективна тематична діяльність, екскурсії тощо.

Отже, формування здорового способу життя має на меті створення належного освітнього середовища, застосування здоров'язбережувальних і здоров'яформуючих технологій у процесі навчання і виховання молодших школярів.

Розвиток критичного мислення молодших школярів

Гагавчук Богдана

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук Н. О. Агаркова

Сучасне суспільство більшість науковців описують із застосуванням прикметника «інформаційне». Кількість інформації, яка сьогодні доступна людині, перевищує її можливості на обробку. Окрім того, більша частина інформації, що надходить, не є достовірною.

Щоб стати успішним сьогоднішньому учневі необхідно вміти аналізувати отриману інформацію та виявляти головне, вміти сформулювати своє ставлення до отриманих знань, відмовитися від недостовірної, неактуальної та непотрібної інформації. Людина не народжується із такими вміннями. Їх треба у дитини розвивати. На нашу думку, оптимальним шляхом розв'язання поставленого завдання є розвиток у молодших школярів критичного мислення.

Протягом тривалого періоду критичне мислення вважали доступним лише для старшого шкільного віку, оскільки цей вид мислення відрізняється високим ступенем складності творчого процесу обробки інформації, її аналізу та синтезу. Однак молодший шкільний вік, на думку Л. Занкова, А. Запорожця, З. Калмикова, Г. Цукерман є найбільш сприятливим для розвитку критичного мислення. Зі вступом до школи у дітей спостерігається синтезуюче сприйняття (виділяють зв'язок між аналізованими об'єктами). Вже у 2 класі процес сприйняття вдосконалюється, та більше спирається на аналіз. Молодші школярі виділяють у предметах не тільки головні ознаки. Вони здатні розмірковувати про речі не спираючись на наочність.

Критичне мислення – це вміння мислити, аналізувати, обмірковувати, самостійно вирішувати складні питання. Особливість критичного мислення у тому, що воно спирається на особистий життєвий досвід. Отримавши нову інформацію, людина накладає її на вже існуючі знання. Отже, саме завдяки критичному мисленню відбувається процес пізнання своєї індивідуальності.

Рівень розвитку всіх пізнавальних процесів, саме сприйняття, пам'яті, уваги, мислення та мови, дозволяє молодшому школяру виконувати складні розумові операції. Проводячи роботу з формування критичного мислення, учні розвивають навички, що допомагають їм самостійно отримувати і засвоювати нові знання на основі вже наявного досвіду. Отже, критичне мислення молодших школярів може розвиватися за допомогою методів навчання, які роблять освітній процес цікавим, вчать учнів висловлювати думки, мислити та аналізувати. Так, за допомогою асоціативного кушу, сенканів, есе та письма по малюнках, прийомів «ключові слова», «так-ні», «ромашка питань» тощо.

Учні повинні навчитися вчитися, взяти відповідальність за власне навчання на себе, а не сподіватися, що інші їх навчать тому, що їм треба знати. Саме критичне мислення є одним із ефективних способів отримання нових, якісних знань. Критичне мислення дозволяє легше справлятися з проблемами, знаходити найкраще рішення задачі, використовуючи не тільки вже відомі алгоритми, застосовувати отриману інформацію у різних життєвих ситуаціях.

Індивідуальний розвиток особистості у процесі навчання

Герасименко Анна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Н. М. Якушко

Питання врахування індивідуальних особливостей особистості в процесі навчання не нове, воно підіймалось ще задовго до становлення сучасної системи освіти. Багато педагогів звертали увагу на необхідність глибокого вивчення і правильного врахування індивідуальних особливостей учнів у процесі навчання (Я. А. Коменський, Дж. Локк, Ж. Ж. Руссо, А. Дистервег, К. Д. Ушинський та інші). Корисні ідеї з цього питання є в працях П. П. Блонського, С. Т. Шацького, А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського та інших вчених.

Індивідуальний підхід як важливий принцип педагогіки полягає в управлінні розвитком людини, заснованому на глибокому знанні рис його особистості і умов життя. Педагогіка індивідуального підходу має на увазі пристосування форм і методів педагогічного впливу до індивідуальних особливостей дитини, з тим щоб забезпечити запроєктований рівень розвитку особистості. Індивідуальний підхід створює найсприятливіші можливості для розвитку пізнавальних сил, активності, схильностей і обдарувань кожного учня. Індивідуального підходу особливо потребують «важкі» вихованці, мало здібні, а також ті, в яких спостерігається затримка розвитку. Індивідуальний підхід добре поєднується з ідеями гуманізації виховання.

При плануванні освітньої та виховної роботи, необхідно враховувати, що: кожна людина єдина і неповторна у своїй індивідуальності, яка проявляється в індивідуальних особливостях. Вважається, що виховання і навчання повинні максимально спиратися на індивідуальність; необхідність індивідуального підходу викликана тією обставиною, що будь-який вплив на особистість переломлюється через її індивідуальні особливості, через «внутрішні умови», без урахування яких неможливий по-справжньому дієвий навчально-виховний процес; до індивідуальних особливостей відносяться своєрідність відчуттів, сприйняття, мислення, пам'яті, уяви, особливості інтересів, нахилів, здібностей, темпераменту, характеру особистості. Індивідуальні особливості впливають на розвиток особистості, ними в значній мірі обумовлено формування всіх якостей; при врахуванні індивідуальних особливостей підвищується рівень навчання, вчителю простіше працювати зі школярами, коли відомо на які особливості можна спиратися в процесі роботи. Співробітництво між учнями та вчителем – головна засада результативного навчання. Добре поставлена методика це лише перший рівень навчання, але коли постає питання про просування на більш високий рівень знань, навичок, умінь, то тут обов'язково передбачається сформованість своєрідних способів дії, що визначаються індивідуальними особливостями людини. Ігнорування цих способів може стати гальмом у досягненні високих результатів, у розвитку здібностей особистості.

Індивідуальний підхід до учня припускає у своїй основі не емпіричний досвід, а глибокі наукові знання про індивідуальні особливості людини.

Виховання на цінностях в новій українській школі

Гойденко Анастасія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Майбутнє кожної держави залежить від її громадян. В наш час в учнях потрібно формувати загальнолюдські цінності. Цінності – це все те, що може цінувати людина, що є для неї важливим і допоможе в реалізації себе в майбутньому. Ця тема є актуальною і важливою, бо в дітей несформоване уявлення про істинні цінності. Бачимо прагнення стати освіченішими і мудрішими, а домінують все ж матеріальні цінності.

На сьогоднішній день проблема виховання особистості на цінностях малодосліджувана, але багато років тому цим питанням займалися науковці, такі як: В. Андрющенко, І. Бех, Т. Дмитренко, К. Журба, С. Зюзян, Л. Корецька, В. Кремень, О. Савченко, М. Стельмахович О. Сухомлинська, Н. Ткачова, Л. Хомич, Є. Шиян.

Початкова школа – важливий етап у формуванні та розвитку дитини. Виховний процес в ній є не менш значним, ніж навчальний. Нова українська школа спрямована на створення соціально-педагогічних умов у закладах середньої освіти для розвитку зростаючого покоління, надання допомоги в здобутті свого місця в житті як особистості в першу чергу. Ця школа передбачає виховання саме на цінностях і головним завданням є сформувати в учнях такі загальнолюдські цінності: морально-етичні (справедливість, чесність, турбота, повага до себе і до життя тощо) та соціально-політичні (патріотизм, дбайливе ставлення до природи, відповідальність, повага до своєї культури тощо).

Знання про цінності та їх значення накопичуються в дітей в процесі виховання. Саме на етапі молодшого шкільного віку починає формуватися база моральної поведінки, моральних почуттів і моральних переконань. Важливу роль відіграє робота учителя у процесі начально-виховної діяльності. Він повинен взаємодіяти з учнями, знаходити підхід до кожного. Залучаючи до навчання потрібно навчити дитину формувати власну особистість. Своїм прикладом учитель повинен показувати дітям виховану людину, що є не менш важливим.

Виховуючи дитину саме на цінностях, ми маємо запоруку того, що вона виросте в злагоді з собою та оточенням, знайде своє місце в житті, буде патріотом своєї держави. Для того, щоб виховання було реальним та втілювалося в життя, всі учасники освітнього процесу (учні, батьки, вчителі та інші) мають самокритично оцінювати себе та самовдосконалюватися. Вплив сім'ї на молодшого школяра значний, натомість учитель повинен керувати цим процесом свідомо і цілеспрямовано.

Таким чином, виховання на цінностях є фундаментом шкільного процесу нової української школи. Засвоєння цих цінностей в майбутньому може дати змогу сформувати свідому, духовно збагачену, успішну, самореалізовану особистість.

Протидія булінгу в початковій школі

Здоровенко Вероніка

Науковий керівник – доктор філософії, викладач І. А. Небитова

У процесі реформування системи освіти в Україні, проблеми насильства та цькування у шкільному середовищі досить часто стають перешкодою для формування всебічно розвиненої особистості учня. Заклади освіти відіграють важливу роль у створенні умов для навчання школярів у безпечному освітньому середовищі, формуванні відносин і навичок, що необхідні для запобігання прояву насильства та безконфліктного спілкування. Так, у ситуаціях цькування з боку однолітків, діти молодшого шкільного віку потребують допомоги дорослих, особливо якщо дії кривдника можуть завдати серйозної шкоди фізичному та психічному здоров'ю. З огляду на це проблема протидії булінгу в початковій школі набуває дедалі більшої актуальності.

Змістовне вивчення булінгу належить закордонним та українським науковцям, серед яких: У. Жила, А. Котляр, А. Кроль, Д. Лейн, Д. Олвеус, П. Рендолл, Л. Рудь, С. Якименко тощо.

Булінг – нова тенденція у сфері початкової освіти, що вимагає нового підходу до її вирішення. Слово «булінг» походить від англ. «bully», що означає залякувати, цькувати, знущатися, тероризувати тощо.

До типових ознак булінгу відносять: систематичність (повторюваність); наявність кривдника, потерпілого (жертва булінгу) та спостерігачів; дії кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та (або) фізичної шкоди, приниження, страху, тривоги, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника та (або) заподіяння соціальної ізоляції потерпілого.

Булінг у початковій школі порушує атмосферу безпеки. Він не лише провокує захворювання, а й знижує результати навчання. Унаслідок булінгу у молодших школярів виникають страхи, фобії, шкільні неврози, що значно знижує мотивацію до навчання: дитина не може розкрити свої таланти та не хоче ходити до школи.

У процесі подолання шкільного насильства вчителю початкових класів доцільно разом із учнями розробити правила поведінки у класі; проводити виховні дисциплінарні заходи; під час аналізу ситуації булінгу вислуховувати обидві сторони, підтримувати потерпілого, обов'язково говорити з кривдником, а при необхідності залучити шкільного психолога; потрібно запровадити механізми повідомлення про випадки насильства, які могли б забезпечувати учням підтримку та конфіденційність; для успішного попередження та протидії насильству треба проводити заняття з формування навичок ефективного спілкування та мирного вирішення конфліктів.

Отже, превентивні заходи проти булінгу мають бути націлені на початкову ланку освіти з метою формування у дітей молодшого шкільного віку нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих від булінгу, а також усвідомлення насильства та цькування як порушення прав людини.

Булінг як психолого-педагогічна проблема в освітньому середовищі

Іванова Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. О. Шищенко

Актуальність дослідження зумовлена гостротою проблеми такого соціального явища як булінг, який отримав поширення у всьому світі. На сьогодні тема булінгу дуже поширена в усіх закладах освіти, але ця проблема є мало вивченою в Україні. Дорослі вважають, що булінг не настільки серйозна проблема, як вживання дітьми та підлітками тютюну, алкоголю, наркотиків, проте його наслідки можуть бути набагато серйознішими шкідливих речовин. Діти уникають відвідування школи, тому що бояться залякування та насильства. Булінг явище не рідкісне, але за різних причин цю тему замовчують і не бажають піднімати.

Булінг – тривале залякування, знущання, агресивна поведінка в бік іншого, насильство. Однією з перших українських науковців, що досліджували булінг, була Олена Ожійова, яка виділяє два його види:

1. Фізичний булінг – умисні штовхання, побиття, утискання через соціальний статус, расу або релігію.

2. Психологічний булінг – насильство, яке пов'язано з дією на психіку; воно наносить психологічну травму шляхом образливих слів або погроз, залякуванням, жорстокими жартами, плітками.

Назараз виділяють нові види булінгу, а саме:

Економічний булінг – це крадіжки, пошкодження чужого майна, вимагання грошей тощо.

Кібербулінг – знущання, приниження, агресія в бік іншого з використанням Інтернету, будь-яких мережей.

Найбільш розповсюдженими проявами насильства є психологічний та кібербулінг. Про жертву розповсюджують плітки в соцмережах, глузують з неї, залякують, шантажують та погрожують їй, щоб вона нічого нікому не казала. Погрози працюють, бо жертва залякана і боїться ще більшого знущання. Вона тримає свої страхи в своїй душі та голові, через що в неї можуть з'явитися психічні порушення.

Основні ознаки булінгу: 1) агресор, зазвичай, сильніше фізично та емоційно жертви; 2) насильство повторюється неодноразово; 3) жертва гостро на все реагує.

Діти, які стали жертвами насильства, схильні переживати депресивний стан, мати занижену самооцінку, погано вчитися. У них з'являються нічні жахи, починаються проблеми з апетитом, вони агресивні та емоційно стають слабкішими. Від них відвертаються колишні друзі, через що діти стають замкненими у собі і не можуть нікому довіряти та покластися на когось.

Таким чином, можемо побачити, що булінг може бути набагато серйознішим, ніж здається. Якщо від шкідливих звичок можна позбавитися, то від насильства майже неможливо. Не звертаючи уваги на перші прояви булінгу в сторону постраждалого, може бути вже пізно його рятувати.

Експедиція як одна з форм позаурочної діяльності у початковій школі

Клюкіна Олена

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук Н. О. Агаркова

Розвиток пізнавальної сфери та спостережливості молодших школярів – один із найважливіших напрямів в організації позаурочної діяльності у ГПД. Однією з найпоширеніших форм активізації пізнавальної діяльності та розвитку спостережливості у молодших школярів є експедиція.

У початковій школі експедиції використовуються на уроках та у позаурочній діяльності у ГПД, де експедиції призначені для активного відпочинку школярів після уроків. Експедиція дає можливість зробити опанування навчального матеріалу цікавішим, розвиває пізнавальні здібності учнів, стимулює зацікавлення до нових відкриттів, підвищує впевненість у собі (діти не будуть боятися знаходитись поза межами школи, домівки), змушує працювати разом, шанувати та цінувати один одного та навколишнє середовище. Багато конкретних уявлень у молодших школярів формуються на основі безпосереднього спостереження та вивчення природи. Ось чому спостереження є одним з основних методів набуття природничих знань у початкових класах. Завдяки зоровій, слуховій, дотиковій, нюховій пам'яті, краще запам'ятовується навчальний матеріал, що подається під час експедиції. Крім того, під час експедицій створюються умови для розвитку самостійності, працьовитості, відповідальності, дисципліни.

Для досягнення найкращого виховного результату під час експедицій вчителю необхідно знати види експедицій, вимоги до їх проведення, а також структурні елементи експедиційних занять та методику проведення. Так, оглядові експедиції, як правило, є багатотемними, з використанням історичного та сучасного матеріалу. У початковій школі екологічні експедиції, окрім освітніх завдань, можуть вирішувати й посильні для учнів екологічні проблеми. Наприклад, виявлення порушень у природі, стану рослинного покриву, слідів людської діяльності чи забруднень території, де проходить експедиція тощо. Дещо рідше проводяться в початковій школі дослідницькі експедиції, до яких потрібна особлива підготовка. Вчитель має розробити індивідуальні та групові завдання для дослідження, й заздалегідь записує їх на картки, або задає дітям завдання усно під час експедиції. Під час дистанційного навчання частіше за все проводяться заочні (віртуальні) експедиції. Зміст даного виду експедиції має супроводжуватись заздалегідь підготовленою вчителем презентацією та цікавинками, напр., гри, вікторини для найуважніших учнів.

Отже, експедиція – це цікава форма роботи вчителя з класом, під час якої діти вчать спостерігати, порівнювати, знаходити взаємозв'язки між явищами природи, організмів один з одним, з умовами довкілля. Експедиції конкретизують, поглиблюють та розширюють знання учнів. На експедиціях учні перевіряють на практиці багато теоретичних знань та переводять їх у вміння та навички. Отже, експедиція як форма навчання вирішує цілий комплекс освітніх та виховних завдань.

**Взаємодія вчителя і батьків
як чинник успішної навчальної діяльності учнів початкової школи**
Мірошникова Катерина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

У концепції «Нова українська школа» зазначено, що принципи педагогіки партнерства надзвичайно важливі для створення сприятливого освітнього середовища та забезпечення орієнтації на особистість учня. У новій українській школі взаємодія батьків, учнів і вчителів є пріоритетним для формування єдиного живого організму, об'єднаного спільною метою, гуманними стосунками та високою відповідальністю.

Питання взаємодії сім'ї і школи у процесі виховання дитини активно досліджувались вченими наприкінці ХХ – початку ХХІ століття. Важливого значення даній проблемі надавали відомі педагоги: Януш Корчак, А. Макаренко В. Сухомлинський, М. Стельмахович та інші дослідники. К. Вентцель поряд з проблемами сімейного виховання, освіти батьків піднімає проблему зв'язку школи з батьками. Н. Крупська була одним із перших педагогів, які пропагували ідею тісної взаємодії школи з сім'єю. А. Макаренко стояв у витоків вирішення проблеми взаємодії школи та сім'ї.

Однією з умов успішної взаємодії вчителів і батьків у процесі формування в учнів готовності до самореалізації є довіра до дітей, надання їм самостійності.

Якщо учень бачить, як дорослий довіряє йому, допомагає разом подолати труднощі в навчанні, ця довіра мотивує його, вселяє впевненість у своїх силах і бажання продовжувати вдосконалюватися далі. Звичайно, спільна турбота про здорове життя, навчання та розвиток дитини – це головне, що об'єднує зусилля батьків і педагогів.

Школа і родина мають єдину мету в вихованні дитини, через те вони повинні будувати партнерські взаємини. Спільні, трудомісткі відношення з батьками є важливими при бажанні розвивати здібності кожного учня в школі й за її межами. При роботі з батьками в початкових класах педагог повинний звернути увагу на індивідуальні особливості дітей, на стосунки між батьками та дітьми в кожній окремій родині, на сформовану психологічну атмосферу у класі між вчителем, дітьми і батьками. Від тих зав'язків і взаємин, що виникнуть на початковій стадії буде багато в чому залежати і вся наступна виховна і навчальна робота. Головною умовою сімейного виховання є міцний фундамент сім'ї, що базується на її непорушному авторитеті, подружній вірності і безумовно любові до дітей.

Отже, питання взаємодії вчителя і батьків як чинник успішної навчальної діяльності учнів початкової школи потребує постійної уваги вчителів і батьків тому що саме від цієї взаємодії залежить ставлення дитини до навчання та її розвиток, та загалом майбутнє дитини.

Естетичне виховання молодших школярів засобами хореографії

Ніжельська Єлизавета

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, викладач К. В. Зозуля

У сучасному світі діти масово захоплюються комп'ютерними технологіями та телевізійними програмами. З кожним роком учні все рідше відвідують театри, художні виставки або танцювальні концерти, що свідчить про низьку естетичну активність. Тому проблема естетичного виховання молодших школярів є досить актуальною на сьогоднішній день. Для повноцінного естетичного вдосконалення дитини та її гармонійного та фізичного розвитку саме хореографія має величезні можливості. До проблеми естетичного виховання дітей засобами хореографічного мистецтва зверталися такі сучасні науковці: А. Шевчук, Б. Мануйлів, О. Мартиненко, Г. Березова, О. Горшкова, П. Коваль, Ю. Ушакова, Т. Чурпіта та багато інших.

Естетичне виховання представляє собою розуміння прекрасного у мистецтві. А танець є об'єднанням фізичних та естетичних цінностей. Хореографія – це найпопулярніший вид мистецтва серед дітей, а також одна з найважливіших форм вираження людських почуттів. Заняття танцями можуть сприяти естетичному вихованню дітей, відкривати можливості досягти широкого здійснення виховних завдань, а також позитивно впливати на зростання загальної культури та фізичний розвиток дитини.

Під час занять хореографією у молодших школярів формується витримка, ввічливість, скромність, увага до оточуючих, їх настрою, доброзичливість і привітність, які стають звичними і невід'ємними у повсякденному житті дитини. Так заняття танцем допомагають виховувати характер людини. Так заняття танцем допомагають виховувати характер людини. Навчальний процес носить колективний характер, заняття хореографією виховують почуття відповідальності перед товаришами, вміння зважати на їх інтереси.

Учні з великим інтересом та задоволенням відвідують танцювальні гуртки, виявляючи неабияку старанність у набутті нових умінь та навичок. Під час занять у хореографічних гуртках у дітей розвивається загальна музичність, творча уява, спеціальні здібності музично-рухового виконавства, а також поступово формується художній смак.

Кожне хореографічне заняття з молодшими школярами повинно бути незвичайним, не схожим на попереднє, заняття повинно бути цікавим для дітей, обов'язково включати ігрові елементи, творчі та виховні завдання містити пізнавальний матеріал. При використанні елементів гри на заняттях у молодших школярів розвивається пам'ять та мислення, формуються дружні стосунки у класі та позитивне ставлення до праці. Заняття будуть успішними та ефективними за таких умов: мотивація діяльності дітей та послідовне збільшення навантаження, яке відповідає можливостям учнів.

Пізнавши красу в процесі творчості діти глибше відчують прекрасне під час його прояву. Їх художній смак стає більш тонким, а естетичні явища життя і мистецтва – більш зрілими.

Партнерство між школою та батьками в НУШ

Оксень Анастасія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент А. С. Ткачов

Педагогіка партнерства між школою та батьками дають нам можливість вчасно відреагувати на проблеми та виклики, які стоять перед школярем. Цей метод допомагає зрозуміти вподобання, цілі, модель поведінки, вплив суспільства на дитину. Якщо діяти спільно, дотримуватися батькам та вчителю однієї цілі, то можна уникнути виникнення конфліктних ситуацій через непорозуміння. А якщо все ж таки виникають конфлікти, то завдяки роботі з обох сторін можна знайти рішення поговоривши, прийти до спільного рішення. Така праця дорослих надалі стане взірцем для школярів, на яку вони будуть спиратися у подальшому житті.

Як ми знаємо, людина тісно взаємодіє з соціумом. А гарний розвиток залежить від дотримання прав, свобод та потреб людини. Таким чином у школі вчителі разом з батьками, за допомогою спільних зусиль можуть допомагати одне одному краще розуміти дітей, вчасно реагувати на їхні прохання, виявляти інтереси та схильність до певних навичок. Такий метод допоможе підібрати найбільш ефективну модель співпраці для того, щоб підготувати школяра до дорослого життя.

Співпраця між вчителем та батьками полягає у взаємодопомозі. Так, як батьки це перші вчителі дітей, які знаходяться поруч із самого дитинства, вони можуть допомогти знайти спільну мову з дитиною. Вчителі в свою чергу завдяки своїй педагогічній майстерності стимулюють у школярів їхні інтереси та освітні можливості, також допомагають батькам відкривати нові таланти своїх дітей завдяки шкільним творчим заходам. Потрібно підтримувати постійну комунікацію, щоб вчасно реагувати на будь-які зміни та проблеми з обох сторін. Усебічна участь та допомога батьків у шкільному житті своєї дитини, організації та проведенні шкільних заходів.

Таким чином спільна робота між школою та батьками дає змогу покращити взаємини дітей із дорослими, як батьками, так і вчителями. Партнерство повинне базуватися на рівності, взаємоповазі, спільній роботі, умінні знаходити спільне рішення будь-яких питань, проблем. Батьки та вчителі повинні чітко усвідомлювати, формулювати права дітей та свої, а також захищати їх. Таким чином, зусилля кожного з учасників цього процесу будуть спрямованні на досягнення спільної мети. Партнерство батьків та вчителів у НУШ заради успіху дітей.

Творчі завдання як засіб формування особистості дитини у Новій українській школі

Рижих Марія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

У сучасному світі розробляти нові теорії, технології, напрями розвитку, керувати, шукати шляхи виходу з важких незвичайних ситуацій може лише творча особистість. Нова українська школа – це школа творчих дітей, школа, де буде цікаво вчитись, і в якій діти зможуть застосовувати знання у майбутньому.

Питання вивчення впливу творчості на формування особистості дитини молодшого шкільного віку розглядаються в наукових дослідженнях В. Давидова, Д. Ельконіна, Т. Комарової, О. Кульчицької, В. Моляко, Т. Піроженко, Н. Сакуліної та ін.

Творчість – це своєрідна форма еволюції діяльності людини, яка проявляється у всіх сферах життя людини. Завдяки творчості народжується нова матеріальна чи духовна цінність. Вона дає змогу людині досягати більш високого рівня розвитку. Завдяки творчості особистість розвивається цілісно та усебічно. Творчість на одному рівні з наукою є чинником для прогресу, адже завдяки нестандартним рішенням та творчим ідеям відбувається еволюція у різних сферах людської життєдіяльності. Творчо розвинута людина знаходить вихід у розв'язанні завдань та досягнення мети без стандартних та шаблонних шляхів. Одним з принципових моментів формування особистості дитини є спілкування людини з людиною, наприклад, вчителя з учнем або учня з друзями. У молодшому шкільному віці у дитини настає такий момент, коли вона дуже сильно хоче мати нових друзів, розвиватися творчо, відвідувати на гуртки тощо.

В початковій школі творчі завдання можна застосовувати на різних уроках. Так, розвитку математичних здібностей у дітей буде сприяти самостійне розв'язування учнями різноманітних ребусів та математичних загадок, а потім самостійне їх вигадання. На уроках рідної мови діти можуть складати вірші та оповідання, а потім обговорювати їх на уроці. На уроках «Я досліджую світ» учні проводять досліди, що сприяє формуванню дослідницьких навичок молодших школярів, пізнанню світу тощо. На уроках дизайну та технологій діти можуть робити цікаві поробки з паперу, бісера, природніх матеріалів. Подібна праця розвиває в дітей дрібну моторику рук.

Отже, застосування творчих завдань на уроках в Новій українській школі сприяє саморозвитку молодшого школяра, широкому та гнучкому мисленню учнів, вчить дітей не соромитися пропонувати нові ідеї, прийоми в роботі, виражати свою індивідуальність. Результатом цього є всебічне формування особистості дитини. Дитині буде цікаво вчитися, а це є головним завданням вчителя – зацікавити дитину до навчання.

Естетичне виховання молодших школярів у процесі занять хореографією

Рильцева Анна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, викладач К. В. Зозуля

У системі естетичного виховання молодших школярів одне з найважливіших місць займає мистецтво хореографії, що ефективно впливає на всебічний та гармонійний розвиток особистості.

На сучасному етапі розбудови національної школи, в умовах зміцнення та вдосконалення української державності особливого значення набуває проблема формування естетичної свідомості підростаючого покоління. Такий підхід зумовлений необхідністю задовольнити естетично-культурні, інтелектуальні та художньо-творчі інтереси дітей.

Вирішення такого питання можливе лише за умовами прилучення школярів до мистецтва, наприклад хореографічного. У процесі занять хореографічною діяльністю здійснюється формування естетичної культури у дитини, розвиток її емоційної сфери, психофізичної свободи та творчої активності.

З проблемами питань теорії і методики формування творчої сфери дитини у процесі хореографії та ритміки розглянуто в наукових працях педагогів-хореографів (В. Богути, Н. Георгян, О. Горшкової, О. Мартиненко, Ю. Ушакової, Т. Чурпіти).

У роботі вчених відкривається значення мистецтва у вихованні та формуванні навичок культури в життєдіяльності дітей. На їх думку, у процесі хореографії в молодших школярів формується здатність сприймати, відчувати, розуміти прекрасне в житті та мистецтві, виховується бажання брати активну участь.

Одним із важливих питань вважається підготовка дітей до життя, формування їх як особистостей. Найбільший інтерес у цьому плані мають молодші школяри, оскільки саме у цьому віці закладається основа особистості, відбувається орієнтація на розвиток духовності, самореалізації, самовираження, формуються світовідчуття, необхідні у подальшому житті.

Виховання – це складний і багатогранний процес формування особистості, створення оптимальних умов для її фізичного, психічного та соціального розвитку.

Естетичне виховання – це в першу чергу процес цілісного сприймання правильного розуміння прекрасного у мистецтві.

На нашу думку, заняття з хореографії необхідно розпочинати з дитинства, тоді вони будуть більш ефективним. Вважаємо за необхідне підкреслити, що розвиток учнів молодшої школи буде ефективним тільки тоді, коли в них з'явиться бажання навчатися хореографією (ритмікою, танцями).

Впровадження в навчально-виховний процес з хореографічної діяльності означених стилів сучасного танцювального мистецтва надає можливість розвивати в молодших школярів естетичне ставлення до хореографічного мистецтва.

Роль сім'ї в інтегруванні дитини з особливими освітніми потребами

Рябчикова Аліна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. О. Шищенко

Закон України «Про освіту» гарантує кожному рівні умови доступу до освіти та забезпечує батькам перевагу обирати заклад освіти, програму, вид та форму здобуття освіти власними дітьми. Актуальність даної теми пов'язана з впровадженням інклюзивної освіти в освітній процес і включення до нього дітей, які мають порушення у своєму розвитку. Окрім діяльності педагога, ця функція лягає, в першу чергу, і на батьків, які є найпершими вихователями та прикладом для своїх дітей.

В Україні проблемою інклюзивної освіти займалися багато науковців, а саме Ю. Бойчук, В. Бондар, Л. Вавіна, К. Дмитренко, А. Колупаєва, І. Купіна, Г. Мерсіянова, Ю. Найда, Н. Ратушняк, І. Сухіна, В. Шищенко та ін. Аналіз сучасних досліджень спрямований на визначення ролі сім'ї у процесі інклюзивного навчання їхніх дітей, яким необхідні особливі освітні потреби.

Як зазначає А. Колупаєва: «Інклюзивна освіта – освітня система, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу». Діти з особливими потребами – «це діти, чії потреби залежать від різної фізичної чи розумової недостатності або труднощів, пов'язаних із навчанням, засвоєнням знань, умінь та навичок». Особливого значення для адаптації в соціумі дитини з порушенням психофізичного розвитку надається сім'ї, адже саме вона закладає основи виховання та формування майбутньої особистості, навчає нормам поведінки та характеру міжособистісних відносин, створює морально-психологічний клімат. Безпосередня співучасть батьків та шкільного колективу дадуть позитивні результати у реалізації програми розвитку дитини, адже родина може надавати важливу інформацію щодо стану здоров'я дитини, її позиції в соціумі; висловлювати свою думку для визначення мети та завдань на навчальний рік. Сім'я, в якій виховується дитина з особливими освітніми потребами, повинна постійно, всебічно її розвивати, приділяти більше уваги її навичкам спілкування та здібностям, психологічно і позитивно налаштовувати на подальші взаємовідносини в соціумі. Для того, щоб особлива дитина надалі мала більш повноцінне життя і отримала те, що їй потрібне для адаптації серед своїх однолітків, батьки мають бути особисто налаштованими на перешкоди, які можуть їм трапитися на шляху, бути обізнаними у процесі реабілітації своїх дітей, мати зв'язок також з такими родинами та вчитися на їхньому досвіді, слідувати за їхніми порадами.

Отже, ми можемо зробити висновок, що процес активного включення дитини з особливими потребами в навчальну діяльність залежить, насамперед, від здорового сімейного виховання, від того як батьки та педагогічний колектив будуть злагоджено взаємодіяти, направляти дитину у вірне русло, стимулювати її до отримання нових знань та здобуття найважливіших соціальних навичок.

Естетичне виховання молодших школярів у процесі навчання

Селіхова Яна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Н. М. Якушко

Актуальним на сьогодні є питання естетичного виховання підростаючого покоління. Сучасна освіта передбачає залучення молоді до естетичного досвіду людства, до творчої діяльності, що і є основою естетичного розвитку особистості. У Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті визначено основну мету освіти – естетичне виховання та всебічний розвиток людини, як найвищої цінності суспільства, формування її духовних смаків та розвиток творчих здібностей, саме вчитель початкових класів закладає цей фундамент.

Багато письменників, педагогів та діячів (В. Сухомлинський, Б. Неменський, К. Ушинський, Л. Толстой) констатують особливе значення естетичного виховання для дітей молодшого шкільного віку, а прогалини в естетичному розвитку молодших школярів найчастіше виявляються невиправними навіть при систематичній роботі у старших класах.

Видатні вчені, педагоги та естети (В. Розумний, А. Макаренко, О. Буров, Л. Коган, Є. Квятковський, О. Семашко, І. Долецька) зробили значний внесок у розвиток теорії естетичного виховання, зробили основні поняття, на які треба спиратися при побудові системи естетичного виховання.

Естетичне виховання – складова частина виховного процесу, безпосередньо спрямована на формування здатності сприймати перетворювати дійсність за законами краси в усіх різних сферах діяльності людини. У процесі виховання важливо навчити учнів розуміти й сприймати красу. Спостерігаючи прекрасне, людина не може залишатися байдужою, вона переживає, відчуваючи любов до побаченого, тому треба, щоб діти вміли розрізняти красиве і потворне. Для молодших школярів використовують різні джерела: твори образотворчого мистецтва, за допомогою яких у дитини розвивається сприйняття й фантазія, вона бачить всю красу картини або скульптури; музику, яка впливає на емоційно-почуттєву сферу людини, на її сприйняття; художню літературу, яка є важливим засобом розвитку інтелекту учнів. Достойні вчинки учнів, успіхи в навчанні, діяльності повинні стати предметом обговорення з естетичних позицій. Дуже ефективними є уроки на природі, де учень бачить всю оточуючу красу, насолоджується, вчиться берегти її, захищати та не шкодити. Виняткову роль в естетичному вихованні відіграють предмети естетичного циклу (малювання, співи, музика), учні здобувають не лише теоретичні знання з конкретних видів мистецтва, а й набувають практичних умінь та навичок.

Отже, естетичне виховання – це цілеспрямований процес, мета, завдання, зміст якого визначаються, плануються та творчо реалізуються спеціально підготовленими педагогами. За допомогою естетичного виховання в учня формуються гуманістичні якості, здатність відчувати і розуміти красу, жити за її законами.

Казкотерапія в освітньому процесі початкової школи

Ушакова Владислава

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

Одним з ключових компонентів концепції «Нова українська школа» визначено орієнтацію на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм, зокрема «освітню діяльність буде організовано з урахуванням навичок ХХІ століття відповідно до індивідуальних стилів, темпу, складності та навчальних траєкторій учнів: від комунікативних типів завдань (знайти спільну мову з друзями, учителями, однокласниками, батьками, незнайомими людьми) до творчих (креативно-інноваційних)». З огляду на зазначене, використання методу казкотерапії у новій українській школі є дуже актуальним. Недарма наші батьки, бабусі та дідусі розповідали нам казки, оскільки саме казки формують загальнолюдські цінності, розвивають всі кращі якості. Так, метод казкотерапії сприяє розв'язанню основних проблем, зокрема: розвиток творчих здібностей у дітей, труднощі в навчанні, психоемоційний стан молодших школярів.

Питання використання казкової форми в освітньому процесі початкової школи викликало зацікавлення у вчених, діячів культури і мистецтва у різні історичні періоди, а саме: психологи – Б. Беттельхейм, Е. Берн; Л. Виготський; Т. Грабенко; Т. Зінкевич-Євстігнеєва; український педагог-новатор, дитячий письменник – В. Сухомлинський.

Підкреслимо, що казкотерапія здатна допомогти дитині адаптуватись у мінливому соціокультурному середовищі, засвоїти традиції, перебороти страх перед дорослим життям і бути самостійними, а також виховати відповідальність за вчинки. Таке визначення цього методу дав психолог і психіатр Б. Беттельгейм у своїй науковій праці. Такий важливий період розвитку людини, як дитинство проходить ефективно, коли дитина мріє, фантазує, знайомиться зі світом казок.

Зазначимо, що завдяки методу казкотерапії, вчителі можуть допомогти учням відкрити свою особистість, зрозуміти, що кожен з них є унікальною дитиною. Так, зазначений метод активно використовується у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами і сприяє формуванню поваги до життя, поваги до себе та інших людей, впевненості у своїх силах. Казкотерапія сприяє формуванню морально-етичних цінностей: гідність, чесність, справедливість, турбота. Казки мають великий вплив на психічний та розумовий стан дитини.

Так, під час того як вчитель використовує метод казкотерапії, учні поринають у світ казки, ніби вони і є героями казкового твору. Через все це діти, наслідуючи свого кумира з казки, почнуть робити всі ті добрі справи, які робив головний герой. Завдяки цьому, учні почнуть знаходити різні виходи з будь-яких ситуацій, будуть йти до кінця поставленої мети, не опускаючи рук, бо головний герой робив так само.

Отже, казкотерапія є невід'ємною складовою освітнього процесу у Новій українській школі та є дієвим інструментом для педагогів, батьків, фахівців, з її допомогою легше встановити контакт, знайти спільну мову з дитиною молодшого шкільного віку.

Роль гри у процесі навчання молодших школярів з порушенням слуху

Шаталова Марія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. С. Філатова

Ігри у процесі навчання молодших школярів з порушенням слуху були є своєюрідною школою фізичного й духовного гарту, пізнання власних нахилів, засвоєння етичних засад, навичок орієнтації у довкіллі. Ігри розвивають уяву й здібності дитини, тренують увагу, пам'ять, кмітливість і спритність. Ігри стають джерелом натхнення, мотивують потребу до дії й мобілізують внутрішні сили, ігри допомагають досягати успіху, викликають естетичну насолоду, створюють добрий настрій. Гра – це споконвічний геніальний учитель і вихователь молодої людини.

Однією з перших книг, де проголошувалася самоцінність, самобутність і унікальність дитини, вільної від влади дорослих, була книга О. Кей, шведської письменниці та педагога, «Століття дитини», опублікованої у 1900 р. Найвидатнішою постаттю, яскравою зіркою в царині педагогічної науки в багатовимірному феномені «дитинство» став український педагог, практик, учений В. Сухомлинський. Дитинство він називав особливою, цілою самостійною країною, ні з чим незрівнянною, «Казковим палацем», у якому діти живуть своїм дитячим життям, своїм поняттям про Добро і Зло, Честь і Безчестя, про людську гідність. А. Макаренко вважав, що гра для дитини має те саме значення, яке у дорослих має діяльність, робота, служба. «Гра дає дитині радість». Це буде або радість творчості, або перемоги, або естетична радість – радість якості. В. Сухомлинський підкреслював: «Гра для дитини – найсерйозніша справа, в якій розкривається перед дітьми світ, творчі здібності особистості. Без гри немає і не може бути повноцінного розумового розвитку. Гра – це величезне світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається життєдайний потік уявлень, понять про оточуючий світ».

Гра є активною та усвідомленою для діяльністю глухої дитини, в яку вона охоче та добровільно включається. Новий досвід, який дитина придбала в грі, стає її особистим надбанням, оскільки його можна вільно застосовувати в інших умовах також. Найважливішою умовою навчання дітей з порушеннями слуху ігор є постійне керівництво з боку вихователя, що залежно від віку дітей носить різний характер. Так, вихователь, перш за все сам, відтворює почуття, ставлення людей, виконуючи ролі в грі та фіксуючи на цьому увагу дітей («Лікар піклується про хворого» і т.д.). Дітям завжди складно дається розподіл ролей, тому вихователь делікатно допомагає їм, зважаючи увагу на бажання дітей, враховуючи особливості їхніх характерів.

Отже, гра як вид діяльності, спрямована на пізнання дитиною з порушеннями слуху навколишнього світу, розвиток її мислення, почуттів, волі.

Фізичне виховання молодших школярів у процесі навчання

Шевченко Альона

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т. О. Довженко

Зараз перед сучасним учителем початкових класів постає непросте завдання: забезпечити високий рівень активності молодших школярів під час уроків. Для цього необхідно, щоб школярі відчували інтерес до занять фізичними вправами, прагнули розвивати необхідні для цього фізичні та психічні якості та отримували задоволення від рухової активності під час уроків. Саме тому проблема фізичного виховання молодших школярів у процесі навчання не втрачає своєї актуальності.

Проблема фізичного виховання молодших школярів завжди привертала увагу вчених. Цю проблему досліджували такі науковці, як: М. Амосов, Б. Ашмарін, Ю. Бабанський, С. Бажуков, В. Лук'яненко, А. Максименко, Н. Фомін, Ю. Янсон.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив визначити фізичне виховання як процес організації фізичної та пізнавальної діяльності, що спрямований на розвиток фізичних сил та формування здорового способу життя молодших школярів.

Фізичне виховання учнів є невід'ємною частиною всієї навчально-виховної роботи школи та займає важливе місце у підготовці школярів до дорослого життя. Організація роботи з фізичного виховання молодших школярів спрямована на вирішення багатьох завдань: сприяння правильному фізичному розвитку учнів, підвищенню їх працездатності; розвиток основних рухових якостей; формування життєво важливих рухових умінь та навичок; виховання сталого інтересу та потреби в систематичних заняттях фізичною культурою; придбання необхідного мінімуму знань у галузі гігієни та медицини, фізичної культури та спорту.

Слід зазначити, що фізичне виховання молодших школярів передбачає гігієнічне забезпечення фізкультурних занять, раціональний режим навчальної праці, відпочинку, харчування, сну, суворе дотримання санітарно-гігієнічних вимог, що пред'являються до утримання та благоустрою шкільних споруд.

Фізичне виховання молодших школярів забезпечується через: дотримання режиму освітнього процесу; регулярне проведення фізкультхвилинок під час уроків; дотримання санітарно-гігієнічних норм; забезпечення збалансованого харчування; впровадження системи заходів щодо профілактики застудних захворювань; впровадження системи заходів щодо профілактики та лікування карієсу; запровадження додаткових занять ритмікою, фізкультурою та ЛФК.

Отже, фізичне виховання молодших школярів – важливий і дуже складний елемент шкільного управління. Процес фізичного виховання за активної підтримки й допомоги батьків здійснюється та координується спільними зусиллями всього педагогічного колективу: керівників школи, вчителів, класних керівників, органів учнівського самоврядування.

Секція 2. Актуальні питання природничо-математичної освіти

Шляхи формування мотивації навчальної діяльності учнів на уроках математики в початковій школі

Борисова Катерина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О. М. Масюк

У сучасних умовах розвитку суспільства на перший план постає потреба забезпечення належної якості математичної підготовки учнів. Це обумовлено тим, що все більше спеціальностей потребують високого рівня математичних знань, умінь і навичок. Важливе місце в цьому процесі належить формуванню у дитини мотивації до вивчення математики вже на початковій ланці освіти.

Мотивація – найважливіший компонент структури навчальної діяльності, а для особистості учня вироблена внутрішня мотивація є основним критерієм її сформованості. Сформованість мотивації до навчання полягає в тому, що, як зазначає Б. Додонов, «дитина отримує задоволення від самої діяльності, значущості для особистості безпосереднього її результату». Мотивація – спонукання до дії – формується у дитини, перш за все, через інтерес. Як підкреслює І. Герберт, «інтерес – це синонім учбової мотивації». І. Якиманська, розглядаючи інтерес в центрі пізнавального ланцюжка: «хочу-можу-виконую з інтересом-одержую особистісно-значущий результат», виділяє шляхи формування мотивації до навчання, зокрема математики: через самостійність і активність, через дослідницьку діяльність на уроці математики та вдома, через створення проблемної ситуації під час вивчення нового матеріалу, через емоційне забарвлення уроку тощо.

Лише при достатній мотивації навчання учень зможе чітко усвідомлювати значення вивчення кожної теми для життя та особистісного розвитку. Тому у навчальний процес необхідно вводити такі моделі навчання, які органічно поєднуються із традиційними формами та методами та легко застосовувати на різних етапах уроку: створення проблемної ситуації; рольові та ділові ігри; розв'язання нестандартних завдань на кмітливість та логіку; елементи цікавості; історичні математичні цікавинки; кросворди, ребуси; творчі завдання; посилення практичної спрямованості вивчення математики: виклад нового теоретичного матеріалу починати з прикладних задач, що приводять до постановки питань, що розглядаються. Інтерес до математики полягає у залученні матеріалу з життя самого учня. Важливе значення у формуванні стійкої мотивації до навчання математики має створення сприятливого емоційного клімату в класі: треба порозумітися з усіма учнями без поділу їх на сильних і слабких, заохочувати починання кожного, хвалити за досягнуте та особисті прагнення.

Отже, мотивація або прагнення дитини до навчання є одним з найважливіших чинників, що забезпечує успішність навчання математики. Мотивація – не природжена, а надбана якість. Тому потрібно добре знати прийоми, які сприяють підвищенню мотивації учнів та їх бажанню вчитися.

Шляхи формування самоконтролю на уроках математики

Зубко Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. І. Титаренко

Школа першого ступеня, як зазначено в Державному стандарті початкової загальної освіти, покликана забезпечити формування ключових компетентностей, а саме уміння вчитися, що неможливо без сформованої рефлексії: здатності до самоаналізу, самоконтролю, самооцінки та самокорекції. Однак шкільна практика свідчить, що навички самоконтролю недостатньо розвинуті в учнів. Тому важливо проводити цілеспрямовану роботу з формування навичок самоконтролю молодших школярів у процесі опанування освітніми галузями і математичної зокрема.

Аналіз наукових досліджень (Ю. Бабанський, Д. Ельконін, О. Савченко, В. Страхів, О. Линда та ін.) свідчить про різні підходи до визначення сутності поняття «самоконтроль». Ми розглядаємо «самоконтроль» як структурний компонент навчальної діяльності, спрямований на перевірку правильності виконання власної діяльності: прогнозувати її мету; ускладнення які можуть виникнути при її досягненні; планувати шляхи досягнення мети; діагностувати правильність виконання кожного її етапу; оцінювати досягнуте.

Як зазначає О. Савченко, у навчальній діяльності розрізняють такі види самоконтролю: поопераційний (забезпечує корекцію діяльності і стеження за правильністю розгортання дій, за послідовністю усвідомлення зробленого і дій, які ще необхідно виконати), за кінцевим результатом (покликаний з'ясувати якість завершеної дії) та планувальний (полягає в коригуванні діяльності заздалегідь, за кілька кроків або операцій, у зіставленні діяльності, яку необхідно здійснити, з власними можливостями ефективного її виконання). Запропонована О. Савченко технологія формування самоконтролю в учнів початкової школи передбачає наступні кроки: усвідомлення учнями мети самоконтролю; поопераційне пояснення способу дій під час самоконтролю; взаємоконтроль у парній і груповій роботі; оволодіння учнями способами самоконтролю (опора на пам'ятку, зразок, алгоритмічний пропис); диференційований підхід учителя до виправлення помилок; матеріалізація навчальних дій під час самоконтролю (підкреслення, доповнення, підставлення відповіді тощо). Ця технологія впроваджується при вивченні різних освітніх галузей, математичної зокрема.

Так при вивченні змістової лінії «Математичні задачі і дослідження» математичної освітньої галузі з метою формування навичок самоконтролю доцільно використовувати такі види роботи над задачею: звірка зі зразком; повторне розв'язання задачі; розв'язання зворотної задачі; перевірка отриманих результатів за умовою задачі; розв'язання задачі різними способами; моделювання та ін. Також слід продовжувати роботу над розвитком уваги дітей. З цією метою учням пропонують такі види завдань: неповне виконання завдання; завдання з неповними чи надлишковими даними; завдання, що мають декілька правильних різних відповідей, залежних від додаткових умов, учням потрібно обґрунтувати вибір умови тощо.

Використання проектної технології в процесі викладання предмета «Людина і світ»

Майборода Анастасія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О. М. Іонова

Проектна технологія – це спланована діяльність, спрямована на вирішення проблеми, що цікавить самих учнів. Суть проектування полягає в досягненні певної дидактичної мети. Основне завдання проектної діяльності – це надання дитині знань, умінь і навичок для розв'язання проблеми, пошуку та досліджень у конкретних життєвих ситуаціях. Учні самостійно вирішують питання, спираючись на знання, що вже мають.

Проектна технологія допомагає дітям здобувати нові знання у зв'язку з реальним життям. Метод не зорієнтований на інтеграцію набутих знань. Він зорієнтований саме на застосування та здобуття нових знань.

У початковій школі використовують такі організаційні форми, що пов'язані з проектною діяльністю: мозкова атака, круглий стіл, самостійна робота учнів, консультації з керівником проекту, екскурсії, практична робота, захист проекту, творчий звіт.

Інформаційний обсяг у багатьох проектів дуже великий. Тому робота над проектами передбачає роботу в групах.

Використання проектної технології у початковій школі будує власну усвідомлену учнівську діяльність. Слід надавати перевагу рольовим, інформаційним і творчим проектам. Вони найбільше заохочують дітей до праці, з'являється більший інтерес до навчання.

Творчим проектом на уроці «Людина і світ» може бути, зокрема проект «Книга скарг природи». Діти висловлюють свої думки у спектаклі, де кожен буде тілом природи, що висловлює своє незадоволення діяльністю людей. Інші пропонують шляхи вирішення проблем, що турбують представників природи. Кожен оцінює сказане і все це записують у велику «Книгу природи». Ще одним із творчих проектів може бути проект «Захисти природу». Учні малюють плакат, на якому демонструють способи захисту природи. Кожен може намалювати, написати, вирізати з журналу фотографію. Рід час демонстрації проекту кожен розповідає про свою частину роботи.

На уроці «Людина і світ» метод проектування дозволяє дітям самостійно вивчати навколишній світ, що розвиває любов до природи, до рідного краю.

Метод проектів дозволяє дітям виготовляти не лише плакат з результатами дослідження, а й принести та показати предмет, який вони вивчали або з яким здійснювали досліди. Тому вирішення проблеми обов'язково має завершуватися практичним результатом.

Педагогіка партнерства як умова успішної взаємодії в НУШ

Мірошніченко Юлія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. М. Смолянчук

У новій освітній політиці України особливий акцент поставлено на тісних взаємовідносинах між педагогом, учнем та його батьками, що називається «педагогікою партнерства» та являє собою так званий «педагогічний трикутник». Усі його члени мають спільну мету, являються учасниками освітнього процесу та цілеспрямовано у тандемі йдуть до результату. Ключові моменти зазначеної взаємодії прописані у нормативно-правових документах дошкільної та початкової освіти (БКДО, Освітні програми для дітей, Держаний стандарт початкової освіти та інші).

Діти багато часу проводять з батьками, які впливають на їхнє виховання, формування моральної та духовної культури, світосприйняття та інше. Завдання вчителя: налагодити спілкування з батьками кожного учня, допомагати, направляти, корегувати, стимулювати, залучати до активної співпраці, участі у шкільному житті. Джой Епштейн в останній чверті ХХ століття обґрунтував, що родина повинна усвідомлювати, що від того на скільки активно вона долучається до згаданого процесу буде залежати як дитина соціалізується у новому середовищі, як буде взаємодіяти з оточенням, чи усвідомить своє місце та функції у колективі.

Основними принципами педагогіки партнерства є: довіра у відносинах, діалог-взаємодія-взаємоповага, повага до особистості, доброзичливість, розподілене лідерство та принципи соціального партнерства; про, що неодноразово згадував у своїх працях і відомий новатор української педагогіки Василь Сухомлинський. Він зазначав, що на виховання особистості впливає багато чинників, серед яких: родина, школа, оточення та інші. У своїй роботі «Серце віддаю дітям» Василь Олександрович глибоко розкриває цінність взаємодії вчителя та учнів, школи та батьків. У контексті досліджуваного питання неможливо не згадати й таких провідних педагогів як Ш. Амонашвілі, І. Волков, І. Іванов, А. Макаренко, В. Караковський, С. Лисенкова, В. Шаталов та інших.

Демократичне та гуманне ставлення до учнів зі сторони педагога це головні засади педагогіки партнерства. Однак, не менш важливими є співпраця з батьками.

На сьогоднішній день традиційні батьківські збори майже втратили свою актуальність, вони не є затребуваними. Набагато більший ефект мають створені при школах батьківські клуби вихідного дня, проєкти за участю батьків, творчі майстерні, практикуми, тренінги, зустріч з вчителем малими групами, індивідуальні консультації з батьками та інші.

Педагогіка партнерства поширена у Австралії, Ізраїлі, Іспанії, Італії, Швеції та інших країнах, у яких учителі та батьки прагнуть розуміти дитину, підтримувати її, допомагати їй. Україні слід вивчати та запозичувати позитивний досвід країн, які активно та успішно реалізують педагогіку партнерства.

Інноваційні технології логіко-математичного розвитку учнів 1 класу

Посилаєва Анна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук С. А. Білецька

Розвиток сучасної школи все більше вимагає впровадження сучасних технологій та нових методів навчання дітей. Також постає питання про потребу забезпечення належної математичної підготовки в учнів. Це зумовлюється тим, що все більше спеціальностей потребують високого рівня математичних знань, умінь та навичок. На сьогоднішній день змінюються погляди на цілі навчання, на перший план виступає розвивальна та пізнавальна функції, логічне та нестандартне мислення.

Логіко-математичний розвиток – процес, під час якого розвиваються математичні здібності учня, формуються необхідні комплекси понять, математичних уявлень та операційних дій у сфері елементарної математики та логічного мислення відповідно до його віку.

Дану тему вивчали такі науковці як З. Дьєнеш, Дж. Кюїзенер, В. Воскобович, Г. Ляміна, С. Скворцова, Н. Гавриш, О. Безсонова, І. Стеценко та багато інших.

Погляди науковців базувалися переважно на розвитку у дітей сенсорних процесів та здібностей, вони прагнули як найбільше залучити дитину в активний процес по виділенню властивостей об'єктів шляхом спостереження та порівняння; самостійного та усвідомленого використання сенсорних еталонів та еталонів заходів у своїй діяльності. Інноваційні технології, які і зараз актуально застосовувати для учнів 1 класу: блоки З. Дьєнеша; палички Дж. Кюїзенера; інтелектуальні ігри Нікітіних і розвивальні ігри В. Воскобовича; ейдетичні картки. Ці ігри доступні для дітей, справляють розвивальний вплив і спонукають дитину до активної пізнавальної діяльності. До інноваційних технологій логіко-математичного змісту також належать:

- Геоборд або математичний планшет – це багатофункціональна геометрична дошка для конструювання плоских зображень.

- Танграм – старовинна східна головоломка, за допомогою якої дитини вчиться аналізувати зображення, виділяти в них геометричні фігури, візуально розбивати малюнок на певні частини або навпаки скласти усі частинки в одне, використовуючи логічне мислення.

- Палички Кюїзенера – це лічильні палички, за допомогою яких учні розвивають дрібну моторику, тренують свою пам'ять, можуть порівнювати розмір, колір, форму цих паличок.

- Логічні блоки Дьєшена – набір фігур, які відрізняються одна від одної кольором, формою, розміром та товщиною.

- LEGO – гра, яка наділена багатофункціональною та технічною характеристиками і використовується у навчальних та ігрових осередках.

Отже, застосування цих інноваційних технологій в сучасному освітньому процесі сприяє залученню дитини в активний розвивальний та пізнавальний процес, а також сприяє розвитку логічного та нестандартного мислення.

Впровадження діяльнісного підходу на уроках математики

Шворак Наталія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. І. Титаренко

Діяльнісний підхід у навчанні математики – це не сукупність освітніх технологій, методів і прийомів, це філософія освіти Нової української школи, яка дає можливість вчителю творити, працювати на високі результати, формувати в учнів універсальні навчальні дії, готувати їх до життя та продовження освіти постійно. У кожного предмету є свої особливості в організації діяльнісного підходу до навчання. Діяльнісний підхід у навчанні математики потребує формування практичних вмінь застосування теоретичних знань. Пріоритетною метою шкільного навчання математики є розвиток здібностей учня самостійно ставити навчальну мету, проектувати шлях її реалізації, контролювати й оцінювати свої досягнення.

Вивченням діяльнісного підходу займався широке коло дослідників: Д. Б. Ельконін, В. В. Давидов, А. В. Запорожець, І. Я. Лернер, Л. Г. Петерсон, Т. О. Пушкарьова, Д. А. Сидоров. На основі діяльнісного підходу розроблено технологію «Росток», яка відображена у чинних підручниках з математики Т. О. Пушкарьової.

Головною особливістю діяльнісного підходу є те, що нові математичні поняття й відношення між ними не даються дітям у готовому вигляді. Діти «відкривають» їх самі в процесі самостійної дослідницької діяльності. Учитель лише скеровує цю діяльність і на завершення підбиває підсумки, подаючи точне формулювання встановлених алгоритмів дії та ознайомлюючи з загально визнаною системою визначень. Діяльнісний підхід передбачає наступну структуру уроків уведення нового знання: постановка навчальної задачі (задачі, які актуалізують знання дітей, включається проблемне питання, яке мотивує вивчення нової теми); «відкриття» дітьми нового знання (учням пропонується система питань і завдань, які підводять їх до самостійного «відкриття» нової якості чи відношення та побудови алгоритму виконання нової навчальної дії); первинне закріплення (виконання тренувальних вправи з обов'язковим коментуванням, проговорюванням уголос вивчених алгоритмів дії); навчальна самостійна робота (самостійне виконання завдань на застосування вивчених алгоритмів з обов'язковою перевіркою у класі та виправлення допущені помилки); розв'язання задач на повторення (завдань, які забезпечують безперервний розвиток змістовно-методичних ліній курсу та розвиток логічного мислення). Для впровадження діяльнісного підходу до навчання учнів математики важливе значення має використання ситуацій пізнавальної новизни, пізнавальних ігор, навчальних дискусій, пізнавальних суперечностей, використання різноманітних аналогій тощо. Це дозволяє дати учням не лише глибокі знання, а й навчити їх застосовувати у практичних життєвих ситуаціях.

Отже, застосування діяльнісного підходу дозволяє дітям легше і активніше включаються у діяльність на уроках, розуміти необхідність тих знань, які вони отримують.

Формування екологічної культури молодших школярів на уроках курсу «Я досліджую світ»

Шеремет Анна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. В. Партола

Останні 100-150 років наша планета почала потерпати від екологічних проблем, що з роками перетворились на глобальні, і зараз загрожують не окремим містам або країнам, а всьому Світові. Саме тому сформована екологічна культура є необхідною у сучасному світі будь-кому, а найкраще починати формувати звички, спрямовані на збереження та охорону природи, ще з самого дитинства.

У молодшій школі екологічне виховання проводиться як під час класної, так і позашкільної діяльності, але найбільше зосереджуються на понятті «екологія» учні на уроках «Я досліджую світ», оскільки саме там школярі вивчають зв'язки у природі та вплив людини на неї. Формуванням екологічної культури в учнів молодшого шкільного віку займаючися такі вчені, як О. Савченко, Н. Бібік, В. Бондарь, Н. Коваль та ін. У поняття «екологічна культура» вони вкладають не лише природоохоронну діяльність, а й екологічне мислення, світогляд, свідомість, культуру почуттів, що засновані на гуманістичних ідеях. Це дозволяє учням розширювати свій кругозір, дізнаватися більше про зв'язки у природі та міжособистісні стосунки.

Специфікою формування екологічної культури молодших школярів є їх вік, оскільки учні у початковій школі ще не зовсім розуміють природу певних явищ. Саме тому впровадження наукових знань про закономірності й закони природи та їх одночасна інтеграція з екологічною діяльністю є ефективним способом виховати екологічно освічених громадян. Для ефективного розвитку екологічної компетентності дітей, навчання має бути комплексним, функціональним та максимально унаочненим, а переважати в навчальному процесі мають завдання, що спрямовані на практичну діяльність учнів молодшого шкільного віку. Таким чином школярам простіше співвідносити теоретичні знання з їх практичною цінністю, а також учні одразу розуміють практичність отриманих знань.

Саме таким вимогам відповідають уроки інтегрованого курсу «Я досліджую світ», де педагог знайомить учнів з невідомим для них світом, спираючись виключно на наукові знання. А різні методи і форми подачі інформації і її засвоєння роблять уроки цього курсу цікавими для дітей. Практична діяльність забезпечує активність і самостійність школярів на уроках, що впливає на ефективність засвоєння ними знань.

Реалізація екологічного підходу до навчання учнів молодшого шкільного віку під час уроків курсу «Я досліджую світ», а саме включення учнів у практичну екологічну діяльність передбачає такі результати, як: розуміння учнями зав'язків у природі та вплив людини на неї, а також усвідомленні ними важливості сталого розвитку нашої країни й причетності кожного до її екологічного стану.

Секція 3. Актуальні питання філологічної освіти

Специфіка комунікації під час дистанційного навчання

Вороницька Вікторія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Л. П. Ткаченко

Дистанційна форма навчання була започаткована як формат, що дозволяв економити час та матеріальні ресурси, опановуючи освітню програму. На початку ХХІ ст. вона була вже досить поширеною в європейських країнах, адаптації ж такого навчання в Україні сприяла цифровізація освітнього середовища, глобалізація освіти, вірусна пандемія, а сьогодні ще й активні бойові дії на нашій території. За досить короткий час українське суспільство опанувало значний масив цифрових послуг, а дистанційна форма навчання набула поширення і як частина освітнього процесу, і як самостійний формат.

Цілком зрозуміло, що виникла необхідність напрацювання нового досвіду комунікації в умовах дистанційного режиму. Оскільки в Україні переважала традиційна система відносин в академічному середовищі, усі учасники зіткнулися з проблемами: відсутність перевірених засобів зв'язку, програм забезпечення, навчальних платформ; незвичний формат спілкування, брак безпосереднього контакту між викладачем та студентом, збільшені обсяги самостійної роботи. Однак з часом усі ці проблеми знайшли своє успішне вирішення: з'явилося нове програмне забезпечення, орієнтоване на задоволення потреб освітнього середовища, а учасники освітнього процесу напрацювали необхідний досвід комунікативної взаємодії.

До специфіки комунікації в умовах дистанційного навчання можемо віднести: певний алгоритм подачі інформації (тезисно, лаконічно, аргументовано), супровід вербальної інформації великою кількістю презентаційних матеріалів, можливості спілкування не лише безпосередньо, а й за допомогою дописів у чаті та обговорення на форумі. Разом з традиційними формами спілкування набули поширення знакові (смайлики з різноманітними емоціями, позначки, символи, малюнки та зображення). Слід пам'ятати про культуру поведінки, яка поширюється й на соціальні мережі та дистанційні засоби зв'язку.

У межах дослідження було проведено опитування студентів першого курсу факультету початкового навчання щодо ефективності дистанційного формату, взаємодії під час такого навчання та ставлення студентів і викладачів до комунікації під час такої роботи. Узагальнення результатів опитування доводить, що і студенти, і викладачі цілком адаптувалися в такому режимі, за умови грамотного методичного забезпечення дистанційного курсу та представлення на платформі можливе його ефективне вивчення, усі учасники згодні з тим, що комунікація в дистанційному режимі має свої особливості й продовжує формуватися в систему.

Отже, дистанційна форма навчання сьогодні достатньо успішно реалізується, а комунікативна взаємодія напрацьовує позитивний досвід.

Використання новітніх технологій інтерактивного навчання на уроках української мови та читання в початкових класах

Гончаренко Марія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Ю. М. Тельпуховська

За останні роки використання новітніх технологій у навчальному процесі набуло значного поширення й особливого значення. Новітні технології – це важливий фактор розвитку інноваційного середовища. За допомогою інноваційних технологій забезпечуються умови для розвитку особистості, для її індивідуального творчого розвитку, свободи саморозвитку. Використання інноваційних технологій на сучасному етапі розвитку суспільства дозволяє з легкістю й ефективно мотивувати учнів до навчання та зробити процес навчання сучасним і цікавим.

Однією з сучасних технологій, яку активно застосовують учителі, є технологія інтерактивного навчання.

Сутність інтерактивного навчання ґрунтується на навчальному процесі, який передбачає активну взаємодію учнів і вчителя під час уроку, коли ефективно засвоєння знань відбувається у співпраці з іншими учнями.

Це навчання, у якому діалог відіграє важливу роль і є рівноправність співрозмовників. Організація інтерактивного навчання будується на аналізі життєвих ситуацій, вирішенні актуальних проблем, визначенні головних цінностей людства.

На уроках української мови та читання в початкових класах інтерактивне навчання можна використовувати в колективно-груповій роботі, обмірковуванні дискусійних питань для розв'язання якоїсь проблеми, інтуїтивне моделювання ситуацій. За допомогою цих методів можна забезпечити комфортні й корисні для розвитку дитини умови щодо навчання, формування й удосконалення вмінь і навичок учнів та їхнього виховання. Поширеними на уроках української мови й літературного читання видами роботи в межах технології інтерактивного навчання є такі: «Обери позицію» – технологія проведення уроку в формі дискусії; «Драматизація» – робота над твором шляхом його інсценування; «Карусель» – колективний пошук матеріалу до теми; «Навчаючи – учуся» – передача інформації від одного учня до однокласників; «Ток-шоу» – учитель називає термін, а учень наводить приклад тощо. Після виконання завдань можна створювати презентацію результатів. Завдяки інтерактивним технологіям активно й ефективно розвивається комунікативність учнів, розв'язуються завдання налагодження контакту між співрозмовниками, формуються вміння працювати в колективі, у команді, чути думку один одного. При цьому в нетрадиційній формі не тільки відбувається закріплення вже набутих знань, а й засвоюються нові, а також на їх основі формуються практичні вміння й навички.

Інтерактивне навчання передбачає не тільки роботу у шкільному середовищі, а й удома та в позашкільних закладах. Отже, використання новітньої технології інтерактивного навчання на уроках в початкових класах є дуже актуальним й активно використовується учителями в сучасному навчанні.

Негативні людські риси в казках Г.К.Андерсена

Гуріна Софія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент А. А. Ємець

Кожна людина має певні риси характеру. Сучасні вчені (Г. Айзенк, Д. Гілфорд, Р. Лазаруста ін.) розглядають характерологічні риси як дихотомічні, тобто, такі, які бувають позитивні, або негативні за змістом. Такий поділ відбувається під впливом оцінки суспільства.

У науковій роботі ми зосередили свою увагу на зображенні негативних рис героїв художніх творів, зважаючи на актуальність теми для вчителя початкових класів. Психологи до негативних рис характеру відносять «відчуженість, замкнутість, заздрість, скупість, зневага до інших, хвалькуватість, гордия, схильність до безпідставного кепкування та глузування, причіпливість, схильність до пустопорожніх суперечок, заперечення істини, дріб'язковість, мізантропія. Негативні риси шкодять позитивному спілкуванню людей, їхнім прагненням до спільної боротьби з несправедливістю, спілкуванню в праці».

Негативні людські риси знайшли своє відбиття у творах з кола дитячого читання, зокрема в казках Андерсена. Аналізуючи їх, діти починають усвідомлювати, що автор засуджує, а що схвалює. Це впливає на їхній внутрішній світ, світосприйняття.

У науковій роботі ми зосередили увагу на найпопулярніших казках відомого данця. Було проаналізовано 24 казки. Серед них тільки в 4 творах немає героїв, які б проявляли негативні риси. У проаналізованих казках 20 головних героїв мають негативні риси, а саме: Дюймовочка і Гидке каченя (однойменні казки) – зневіра в себе, Циганська голка (однойменна казка) – гордия, самозвеличення та хвалькуватість, Принцеса (з «Принцеси на горошині») – вередливість, Русалонька (однойменна казка) – довірливість; Принц з «Русалоньки» – байдужість; Ялинка (однойменна казка) – заздрість, старий (з «Що не зробить старий – все гаразд») – легковажність, солдат (з «Кресала») – хитрість, легковажність, жорстокість; Комірець (однойменна казка) – хвалькуватість, брехливість; Метелик (однойменна казка) – перебірливість, Перо (з «Перо та чорнильниці») – зарозумілість, хвалькуватість; син купця (з «Летючої скрині») – легковажність, марнотратство; Великий Клаус (з «Великого Клауса і маленький Клауса») – жадібність, заздрість; Король («Нове вбрання короля») – самозакоханість, грубість, лінь, недалекість, егоцентризм, дурість, неухажність, марносластво; ткачі («Нове вбрання короля») – хитрість, озлобленість, ненависть, брехливість. Принцеса (з «Свинопаса») – розпещеність, впертість, нахабство, примхливість, сердитість, лінь, неввічливість, гнів; батько (з «Дівчинки з сірниками») – жорстокість, невпевненість, скупість, байдужість. Равлик (з «Равлика і трояндового куща») – самозакоханість, зарозумілість.

Розмаїття негативних рис у героїв казок Андерсена досить велике, але найчастіше зустрічаються байдужість, жорстокість, жадібність, пихатість. Мабуть, саме ці риси викликали в письменника найбільшу відраду.

Дискурсивний аспект сучасного студентського жарту

Іванова Дар'я

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент І. О. Купіна

Гумор є найпоширенішим різновидом комічного та його сучасною екзистенцією. Гумористичний текст має широкий функціонально-комунікативний спектр, у якому виділяються такі функції: розважальна, фатична, регулятивна, переадресаційна, атрактивна, комунікативна, критикувальна, розважальна. Ці функції є дієвим засобом прагматичного впливу. Вивчення прагматики гумористичного спілкування дозволяє розкрити механізми використання функціонально-стилістичних засобів у різних типах дискурсу. Одним із різновидів останніх є жарт як гумористичний текст малого обсягу, що здатний регулювати діяльність членів соціуму.

Системний аналіз сучасного студентського жарту, його тексто-композиційні, прагмастилістичні, функціонально-комунікативні, когнітивні аспекти сьогодні актуальні, але мало досліджені, як і базові механізми створення комічного та прийоми їхньої реалізації в жарті. Можливо, це стало причиною того, що жарт парадоксальним чином не знайшов належного місця в підручниках із лінгвістики. Своєчасність полягає також у загальній спрямованості сучасної лінгвістики на вивчення текстів різних жанрів у тісному зв'язку з менталітетом культурних співтовариств, що допомагає уточнити характер взаємодії між мовою і мисленням. Об'єктом дослідження є сучасний студентський жарт як продукт лінгвокреативної діяльності індивідів.

Вибір тексту жарту для дослідження продиктований тим, що він репрезентує унікальний матеріал для декодування та інтерпретації адресатом комічної інформації на основі фонових знань. Як мовленнєвий жанр жарт характеризується сукупністю характеристик: мінімальний обсяг, несподівана кінцівка, інконгруентність, що виявляється на всіх рівнях, стереотипність композиційної моделі, неускладнений синтаксис. Дискурсивні характеристики жарту: діалогічність, асоціативність, ігровий елемент комунікації, ошукане очікування, комунікативні цілі. Основна мета жарту – розважити або розсмішити адресата.

Студентське життя сповнене жартів і подій, які залишають неймовірні спогади. Гумор, пов'язаний зі студентським способом життя, надзвичайно неоднорідний за змістом. Можна виділити такі комунікаційні форми: жарти про викладачів; сесійний, професійний, побутовий «гуртожитський» гумор, гумор ситуативний (казуси зі шпаргалками).

У традиціях ЗВО повною мірою відображається вся сміхова культура студентів, їхня кмітливість та винахідливість. Сучасна семантика студентського жарту тісно пов'язана з традиційною народною культурою. Студентське життя не орієнтоване на нудьгу, неосвіченість, псевдосакралізацію.

Отже, дослідження сучасного студентського жарту в різноманітті проявів, у спектрі жанрових та асоціативних зв'язків може дати ключ до його істинного розуміння.

Формування в учнів початкових класів правильної вимови звуків, що позначаються на письмі літерою **Щц**

Колот Марина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Ю. М. Тельпуховська

Літера Щц – одна з букв алфавіту кирилиці. Вона є в українській, російській і болгарській мовах, а також в кириличних абетках деяких неслов'янських мов. Графічно ця літера має однаковий вигляд у російській та українській мовах, але є декілька відмінностей.

Російська буква Щц :	Українська буква Щц :
- є 27-ю за рахунком в алфавіті, - позначає один звук [ш:'], - цей звук – довгий, м'який	- є 30-ю за рахунком в алфавіті, - позначає два звуки [шч], - обидва звуки тверді.

Неправильна (на зразок російської) вимова слів із буквою Щц є однією з найпоширеніших фонетичних й орфоепічних помилок в українському мовленні через інтерферентний вплив російської мови.

Відомо, що діти дошкільного й молодшого шкільного віку засвоюють мовлення, у тому числі вимову слів, орієнтуючись на мовлення дорослих і наслідуючи його. Тому проблема правильної вимови слів із буквою Щц, що позначає два твердих звуки, є надзвичайно актуальною і для дорослих, особливо для вчителів. Правильний зразок для наслідування, знання методики навчання вимови таких слів й уміння організувати роботу з дітьми щодо попередження помилок є важливими чинниками успішного засвоєння нормативної вимови.

Методика навчання правильної вимови звуків, що позначаються літерою **Щц**, передбачає демонстрацію зразкової вимови звука, складів і слів учителем, порівняння вимови російських й українських слів і визначення відмінності, роз'яснення вчителем різниці у вимові слів, що містять такі звуки; звуковий порівняльний аналіз слів, перевірка правильності. Далі потрібно закріпити й довести до автоматизму сформоване вміння. Для цього спочатку варто попрацювати із закритими складами і словами, де **Щц** знаходиться в закритих складах: *ащ, ящ – плащ, лящ; ущ, ющ – кущ, плющ* та ін. Потім слід перейти до відпрацювання вимови відкритих складів і слів: *ща – щавель, що – щоденник; ще – щebetати; щи – щит, шу – шур*.

Ефективною формою роботи є промовляння разом чистомовок, наприклад: *Ащ – ащ – ащ – ми купили плащ; Ущ – ущ – ущ – тут літає хрущ; Ощ – ощ – ощ – мама варить борщ; Ющ – ющ – ющ – на балконі плющ; Ща, ща, ща – бачив я хруща; Щі, щі, щі – у нас мокрі плащі; Шу, шу, шу – я на вулиці свищу; Щи, щи, щи – щавлю ущипни*.

Також можна вивчити з учнями вірші, насичені словами із буквою **Щц**, і промовляти їх багато разів. Корисними стануть фізкультхвилинки, під час яких діти промовляють спеціально дібрані чистомовки й вірші, одночасно виконуючи рухи.

Визначення вміння молодших школярів адекватно оцінювати емоції, які виникають під час самостійного читання віршів

Лапчук Валерія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О. М. Коваленко

Емоції та почуття відіграють важливу роль у житті людини. Саме вони сигналізують про шкідливість чи корисність впливу того чи іншого фактору на організм. Молодші школярі під час навчання потрапляють під дію різних емоційних станів, які допомагають оцінити ту чи іншу подію.

Орієнтовна послідовність формування в учнів уявлень про основні емоції та почуття, за О. Мельник, така: 1 клас – радість, смуток, страх, гнів, сором; 2 клас – гнів, сум, страх, радість, любов, здивування, огида, сором; 3 клас – інтерес, здивування, радість, страждання, горе, депресія, гнів, відраза, зневага, ворожість, страх, тривога, сором; 4 клас – альтруїстичні, комунікативні, глоричні, практичні, романтичні, гностичні, естетичні, гедонічні, акизитивні, мобілізаційні почуття.

Для того, щоб визначити, наскільки в учнів 4 класу сформовано вміння адекватно оцінювати емоції, у 2021-2022 н.р. нами було проведено опитування в одній з харківських шкіл (кількість респондентів – 22). Матеріалом, який мав викликати емоції, було обрано віршовані твори. Анкети для опитування були розроблені студенткою 3 курсу факультету початкового навчання ХНПУ імені Г.С.Сковороди Тетяною Євченко в межах її наукової роботи. В обох анкетах учням пропонувалося самостійно прочитати твори, а потім позначити емоції, які вони в них викликали. Учнів попередили, що вони можуть обрати одну чи кілька відповідей. Різниця між бланком А і бланком Б полягала в ступені самостійності: якщо перша анкета пропонувала варіанти відповідей, то друга передбачала тільки власну. Кожен бланк містив по чотири твори з кола дитячого читання. Для оцінки отриманих відповідей був використаний метод порівняння з еталонним зразком.

Аналіз результатів дозволив зробити такі висновки. Правильно були визначені такі емоції, як захоплення, любов, ніжність, сміх, радість. Складнощі викликала емоція милування. Більшість учнів обирали лише одну з правильних відповідей, тоді як еталонний зразок містив переважно дві. Переважна більшість учнів правильно визначила емоції твору М. Пригари «Тайна», а неправильно Н. Умерова «Наш клас».

Цікаво, але без запропонованих варіантів відповідей, діти визначили емоційний стан віршів більш точно. Учні визначили правильно такі емоції як: почуття любові, захоплення, гордості за свою країну. Неправильно учні визначили такі емоції, як сум та сором. Більшість учнів правильно визначила емоції твору В. Сосюри «Любіть Україну», а неправильно Г. Бойко «Сашко». У середньому учні вказували 2 емоції, тоді як еталонний зразок містив 3-5 слів-емоцій.

Отже, четвертокласники досить точно упізнають емоції, які характерні для 1-2 класу, тоді як мають певні труднощі у визначенні більш складних емоцій.

Збагачення словникового запасу учнів

Луганська Анна

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Н. М. Чернушенко

Тема збагачення словникового запасу молодших школярів є актуальною в наш час. Навчання української мови в початковій школі передбачає взаємозв'язок вивчення мовного матеріалу та збагачення словникового запасу. Тому одним із основних завдань сучасної методики викладання української мови в початковій школі є збагачення лексичного запасу молодших школярів.

Перш ніж поповнювати словниковий запас дитини, спочатку в загальних рисах потрібно оцінити цей запас. Для цього необхідно провести експрес-діагностику. На початку роботи з учнем з'ясуємо, чи достатньо вона вживає іменників. Запропонуємо дитині, наприклад, назвати якомога більше тільки свійських, або тільки диких тварин, яких вона знає. Якщо у відповіді ви почуєте лише кішка та собака, то словничок дитини дуже бідний. Можна запитати, які ягоди вона знає, яких знає птахів.

Головною роботою над словами в початкових класах є уточнення, збагачення, доповнення словника та усунення нелітературних слів. Збагачення словника – це засвоєння нових слів учнями, у результаті якого розширюється словниковий запас дітей і розвивається виразність, правильність вживання слів та точність їхнього мовлення. Збагачення словникового запасу учнів це не тільки засвоєння нових слів, а й робота над лексичним значенням слова та усвідомленням прямого і переносного значення слів.

Важливими джерелами збагачення словникового запасу учнів початкових класів є навколишнє середовище, матеріал підручників, освітній процес та не малу роль відіграє використання сучасних гаджетів. Перед учителем початкових класів з перших днів роботи стоїть важливе завдання: сформулювати в учнів правильно та послідовно висловлювати свої думки.

Існує ряд способів збагачення словникового запасу:

- використання синонімів, антонімів, омонімів, які нададуть мові дітей виразності, барвистості та ясності;
- лексичні вправи (вправи, що розвивають розуміння сенсу слів);
- перегляд дитячих пізнавальних фільмів;
- колективна вправа «Словниковий запас предметів і дій».

Також важливо збагачувати словник учнів словами народознавчої тематики. Наприклад: січ, козацтво, побратимство, кошовий, гетьман, чумаки, колядки, щедрівки, чадо, виднокрай, чуйність,

У кінці для закріплення, учні можуть використовувати різні застосунки, в яких можна створювати картки з різними незрозумілими словами та їх значеннями, і краще запам'ятовувати слова.

Отже, саме період навчання в початковій школі визначає і збагачує словниковий запас учнів та вчить правильно висловлювати думки.

Мандри літературних героїв у Андерсена

Мерзлякова Ксенія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент А. А. Ємець

Коло читання молодших школярів складається з різних творів. Особливе місце серед них займають класичні твори письменників, відомих усьому світові. До таких авторів відноситься і славетний данський письменник Ганс Крістіан Андерсен. Його творчий доробок складають твори різних жанрів, але саме казки принесли авторові світову славу. Більшість казок написано Андерсеном для дорослих, але традиція давно віднесла цього письменника до дитячих.

Особливе місце в житті Андерсена займали мандрівки. Найпершою значною поїздкою вважається переїзд у підлітковому віці із рідного Оденсе до столиці Данії Копенгагена, що було пов'язане із пошуку заробітку та навчанням, із бажанням знайти своє призначення та «стати знаменитим», як він сказав своїй матері. Після отримання першого гонорару Андерсен вирушає до Німеччини. За підрахунками дослідників, письменник подорожував упродовж життя і був за кордоном 29 разів. Близько 10 років прожив за межами Данії. Свої мандри Андерсен описав у подорожніх книгах, присвячених відвідуванню Італії, Швеції, Іспанії, Португалії, Балканам.

Звичайно, мандрівки знайшли відбиття і в казках славетного данця. Подорожі головних героїв дозволяють повніше розкрити риси характеру: мужність, вірність, стійкість Герди («Снігова королева») та олов'яного солдатика («Непохитний олов'яний солдатик»), покірність долі та безпорадне прийняття всіх негараздів Дюймовочкою та гидким каченям з однойменних творів.

Мандри героїв казок Андерсена можуть відбуватися досить локально, у межах одного приміщення – садку, кімнати чи будинку (перша група), а можуть бути й досить масштабними (друга група). Треба сказати, що творів із переміщеннями героїв значно більше. До першої групи можна віднести казку «Ромашка», «Нове вбрання короля», «Принцеса на горошині» (хоча принцеса звідкілясь прийшла, дія казки відбувається в межах одного палацу). У казках другої групи героїв або несе в мандри життєва течія («Непохитний олов'яний солдатик», «Дюймовочка», «Льон», «Ялинка», «Срібна монета»), або вони самі вирушають у подорож, беручи на себе відповідальність у керуванні своєю долею («Снігова королева», «Дикі лебеді», «Кресало», «Русалочка»).

Для учнів початкової школи казки, насичені діями, більш привабливі, бо це відповідає внутрішній потребі дитини рухатися, пересуватися, виявляти активність. На нашу думку, аналіз казок другої групи на уроці літературного читання буде більш привабливим і змістовним, якщо він супроводжуватиметься створенням мапи мандрів героїв. Такі саморобні карти варто створювати спочатку колективно, а потім пропонувати як індивідуальні завдання. Мапа дозволяє зробити переказ більш наочним і структурним. Потім її можна використати як дидактичну гру-«ходилку» із супроводом завдань за змістом казки.

Формування мовної компетентності другокласників засобами сучасних підручників з української мови та читання

Пасічник Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О. М. Коваленко

Одним із провідних завдань сучасної початкової школи є формування мовної компетентності молодших школярів. Цій проблемі присвячені роботи багатьох науковців, серед яких Н. Вашуленко, Л. Варзацька, С. Дубовик, Н. Васильківська, К. Пономарьова та інші.

Під мовною компетентністю розуміють знання базових мовознавчих понять, правил, за якими породжуються правильні мовні конструкції та повідомлення, здійснюється їх трансформація. Важливим засобом формування мовної компетентності є підручник. На сьогодні використовується низка підручників, побудованих за різними принципами (за традиційним, який передбачає виділення двох напрямів мова і літературне читання та інтегрованим, який передбачає поєднання цих двох напрямів).

Проаналізуємо можливості реалізації завдань формування мовної компетентності засобами різних підручників на прикладі теми «Речення».

«Українська мова та читання» підручник для 2 класу Пономарьова К. І. (Частина1) (побудований за традиційним принципом)		«Українська мова та читання» підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) Тимченко Л. І., Цєпова І.В. (побудований за інтегрованим принципом)	
Тема	Кількість вправ	Тема	Кількість вправ
Розпізнаю речення	10	У житті всім потрібна дружба. Для чого потрібні речення? Розповідні речення	3
Досліджую розповідні речення	10	Питальні речення	3
Досліджую питальні речення	8	Складаємо запитання і відповіді на них	4
Досліджую спонукальні речення	8	Спонукальні речення	7
Розрізняю окличні і неокличні речення	7	Як весна приходить. Окличні й неокличні речення	6
Визначаю головні слова в реченні	11	Складаємо і відновлюємо речення	6
Поширюю речення за питаннями	10	Складаємо речення за малюнками	4
Складаю речення	11		
Усього:	75	Усього:	33

На підставі здійсненого аналізу можемо зробити висновок, що більші можливості щодо формування мовної компетентності надає підручник, побудований за традиційним способом.

Особливості використання технічних засобів навчання під час опрацювання літературних казок на уроках читання у початковій школі

Стаханова Євгенія

Науковий керівник – викладач Г. В. Левандовська

Провідне місце в сучасній навчальній програмі займає читання, бо сприяє формуванню інтелекту, мови, шанобливого ставлення до суспільства та навколишнього середовища. Для того, щоб викликати в учнів інтерес до літературних казок, учитель використовує технічні засоби під час уроків, адже ілюстрації й аудіо допомагають легко уявити персонажів чи певний епізод, а музика й відео – створити затишну й комфортну атмосферу в класі. Також слід зазначити, що на сьогоднішній день спостерігається процес розвитку інформаційних технологій в усьому, і важко уявити дитину без смартфона в руці. Безсумнівно, учневі, віком від 6-ти до 9-ти років буде нудно, якщо вчитель використовуватиме типові методи під час опрацювання літературних казок у початковій школі. Для того, щоб уникати такої ситуації, Міністерство освіти і науки України пропонує використовувати сучасні технічні засоби на уроках читання.

Вивченням цієї теми займалися такі відомі педагоги, як: В. П. Беспалько, М. В. Кларін, П. М. Ердєєв та інші. Під час своїх досліджень науковці роблять висновок, що використання технічних засобів на уроках читання у початковій школі сприяє більш кращому засвоєнню й запам'ятовуванню учнями опрацьованого матеріалу. Методисти виділяють такі етапи роботи над літературною казкою, як ознайомлення з текстом казки і тлумачення (при необхідності) слів і виразів, робота над змістом казки, складання плану (різних типів – малюнквого і словесного), різноманітні форми переказування. І на всіх цих етапах, на нашу думку, є доцільним і правильним використання таких носіїв інформації, як: презентацій, малюнків і епізодів фільмів; а також і апаратних засобів (відтворення зображень і дій), й аудіальної інформації. Це підтверджується даними нашого опитування, яке було проведено серед учнів 3 класів на базі Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 78. За результатами опитування 97% респондентів обрали презентації, малюнки, аудіозаписи й короткі відеофільми чи мультфільми. Варіативність відповідей свідчить про те, що сучасні вчителі активно використовують технічні засоби на уроках читання.

Також нами було проведено опитування вчителів з метою з'ясування використання технічних засобів навчання під час читання літературних казок. У ході опитування та бесід, було з'ясовано, що більшість вчителів (80%) використовують відеоматеріали під час знайомства дітей з біографією письменника, під час опрацювання змісту літературної казки (75%) та під час підведення підсумків (60%).

Отже, на основі аналізу та проведеного опитування, можемо дійти висновків, що технічні засоби є невід'ємним і провідним компонентом під час навчально-виховного процесу на уроках читання у початковій школі.

Використання народної творчості як важлива умова розвитку мовленнєвої діяльності

Черепаха Тетяна

Науковий керівник – викладач Г. В. Левандовська

Використання народної творчості це дуже важливий етап у розвитку мовленнєвої діяльності кожної людини. Свій початок він бере ще з самого дитинства, мамина колискова чи бабусина казка – це те, що дає змогу розвивати мовлення дитини. В школах на уроках української мови дуже часто використовують казки, приказки та прислів'я, що прийшли до нас з народу. Вони легко запам'ятовуються та переказуються тому слухаючи їх діти засвоюють велику кількість нових слів. Мабуть, саме через доречний зміст їх використання було та буде завжди актуальним.

Вивченням теми використання народної творчості у розвитку мовленнєвої діяльності займалися такі відомі педагоги та науковці як О. В. Духнович, С. Ф. Русова, Г. С. Сковорода, І. І. Срезневський, Є. І. Тихеева, К. Д. Ушинський, І. Я. Франко та інші. У своїх роботах вони визначили його вплив на мовну освіту дітей та визначили через що дітям подобається ця творчість. Довели, що саме через невеликі розміри, цікавий та легкий зміст, барвистість та виразність діти надають легко засвоюють усну народну творчість. А. М. Богущ зазначає, що використовувати усну народну творчість під час розвитку мовлення дітей дуже важливо. У своїх наукових та методичних працях вона зазначає, що використання колискових, забавлянок, примовок, мирилок, лічилок, загадок, скоромовок допомагає розвинути прості моделі мовлення через уяву, адже слухаючи, діти збагачують свій словниковий запас і це прискорює їх крок до початку спілкування з оточуючими. Діти люблять відгадувати загадки, тому важливо використовувати їх у роботі. Це значно розширює словниковий запас дитини багатозначними словами, епітетами, порівняннями, уособленнями, словами у переносному значенні, образними виразами.

Нами було проведено опитування учнів 2-4 класів ХЗСО №118 з метою визначення рівня розвитку мовлення учнів та використання у мовленні дітей фольклору. З'ясовано, що мовлення дітей 2 класів є мало розвинутим, тільки 25% учнів можуть сформулювати чітке висловлювання, дати розгорнуту відповідь на запитання вчителя. У учнів 3-4 класів мовлення вже більш розвинуте, 65% учнів дають чітку та розгорнуту відповідь на запитання, будують власне висловлювання. Тільки 18% учнів можуть навести приклади прислів'їв та приказок, мирилок, лічилок та загадок.

Отже, використання усної народної творчості, а саме прислів'їв, приказок, загадок, мирилок, лічилок під час розвитку мовлення молодших школярів позитивно сприяє активізації словника молодшого школяра, барвистості та виразності мовлення. А легкість для запам'ятовування, барвистість, ритмічність та виразність усної народної творчості – це те, що вигідно характеризує її форми.

Організація самостійної роботи першокурсника

Чуженкова Дарина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук К. С. Гнатовська

Під час освітнього процесу більшість часу першокурсникам доведеться працювати самостійно: на один кредит навчальної дисципліни відводиться 12 годин аудиторної та 18 годин самостійної роботи. Самостійна робота студента – це невід’ємна частина освітнього процесу, при якій відбувається набуття і закріплення знань та відповідних компетентностей під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Така робота розширює і поглиблює знання першокурсника.

Самостійна робота визначається готовністю до пошуку актуальних і нових знань, для того, щоб вона була більш ефективною, першокурсник має усвідомити її необхідність, мету й користь для себе у подальшому житті. Для роботи також потрібна мотивація, уважність, допитливість і працьовитість, вміння працювати з різними джерелами інформації та її раціонального аналізу.

Важливу роль під час вивчення дисциплін філологічного циклу відіграють засоби для виконання самостійної роботи студентом. Одним із таких засобів є підручники. У цьому випадку варто ознайомитися з великою джерельною базою, яку потрібно правильно опрацювати і закріпити. Важливим складником цього процесу стає робота зі словниками та сучасними довідниками, оскільки мова явище динамічне. Значна кількість студентів надає перевагу електронним ресурсам і тут необхідно звертатися лише до авторитетних. Стануть у нагоді й вебінари з вивчення мови та літератури, форуми з обговорення мовно-літературної проблематики, літературні та читацькі клуби, де обговорюються новинки української та світової прози й поезії.

Щодо організації виконання завдань для самостійної роботи є декілька порад. По-перше, обов’язково потрібно ознайомитися із розкладом занять і на основі того скласти свій план роботи. Рівномірно розподілити фізичні навантаження, розумову діяльність, відпочинок та розваги. По-друге, під час навчання першокурснику дуже важливо турбуватися про своє здоров’я: вчасно харчуватися, дотримуватися питного режиму і спати не менше ніж 8 годин. По-третє, час від часу доцільно аналізувати свою роботу і виконувати її за пріоритетом: спочатку невідкладну, а потім ту, яка може бути зроблена згодом.

Отже, система навчання в університеті побудована так, що від студента в першу чергу вимагають самостійності і вміння планувати свою навчальну діяльність. Учорашньому школяреві це видається нелегкою справою, але дізнавшись про всі особливості й тонкощі роботи, можна досягти бажаного результату. Робота з формування професійного мовлення вчителя не може обмежуватися вивченням якогось певного курсу, вона повинна тривати постійно. Саме системна й систематична самостійна робота студента є запорукою успіху.

Сучасний студентський етикет

Яценко Валерія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Л. П. Ткаченко

Будь-яка система відносин потребує регламентації, відповідних правил взаємодії, напрацювання досвіду ефективної комунікації. Відповідні правила існують і в академічному середовищі, яке тривалий час створювало традиції взаємоповаги, підтримки, взаєморозуміння між усіма учасниками освітнього процесу, тобто укладало відповідний етикет.

Загалом етикет – це сукупність правил поведінки, яких повинна дотримуватись кожна вихована людина. Це велика і важлива частина загальнолюдської культури, яка вироблялася протягом багатьох століть всіма народами і ввібрала в себе уявлення людей про добро, чемність, справедливість, людяність, красу, порядок, благоустрій.

Виховані люди, які багато читають та вдосконалюють себе, поводяться відповідно до норм етикету не тільки на роботі, поруч з іншими чи на якихось офіційних церемоніях, але й удома. Вони завжди привітні, посміхаються, мають охайний вигляд, спілкуються вільно та без лайливих слів, у них чистота в будинку й на робочому місці. Однак можна зустріти й тих, хто з колегами, знайомими й друзями ввічливий та порядний, а вдома з близькими людьми грубий, злий, дозволяє собі вживати табуйовану лексику, що свідчить про низьку культуру поведінки.

Існує чимало правил етикету, які потрібно знати. З них можна виділити такі: як вітатися та знайомитися, дарувати й отримувати подарунки, як поводити себе в гостях та зустрічати знайомих у себе вдома, як поводитися в громадських місцях, у транспорті, у трудовому колективі, театрі, кафе, як поводити себе на вечірках, у молитовних приміщеннях.

Сьогодні можемо говорити про світський, діловий, дипломатичний, релігійний, сімейний етикет. Певною мірою, це усталені, традиційні приписи, що дозволяють якнайкраще порозумітися та представити себе. Саме тому ми звернулися до проблеми сучасного студентського етикету. Аналіз взаємин учасників освітнього процесу дозволив нам визначити основні правила сучасного студентського етикету, а саме: студент має виявляти повагу до оточуючих, визнавати особистий простір, не зловживати довірою, добрим ставленням, принципом студентоцентризму; співпрацювати з одногрупниками та викладачами доцільно в період робочого часу – з 9.00 до 18.00. До 21.00 можна писати з робочих питань у соціальні мережі і лише у разі крайньої потреби можна зателефонувати в будь-який час; варто дотримуватись певного дрескоду, свідомо націлюючи себе на роботу в освітньому закладі, де практично діють правила поведінки в офісі; необхідно вже зі студентських років напрацьовувати власний професійний імідж.

Отже, дотримання простих правил сучасного студентського етикету дозволить усім почуватися комфортно та працювати ефективно.

Наукове видання

**СТУДЕНТСЬКІ ІНІЦІАТИВИ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

Матеріали

III науково-практичної інтернет-конференції студентів
факультету початкового навчання
ХНПУ імені Г. С. Сковороди
(11 травня 2022 р., м. Харків)

Збірник тез наукових доповідей

За загальною редакцією доктора педагогічних наук, доцента,
професора кафедри початкової і професійної освіти
ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Вікторії Володимирівни Ушмарової

Відповідальний за випуск: В. В. Ушмарова
Комп'ютерна верстка: С. О. Лавренко

Тези друкуються в авторській редакції

**Відповідальність за дотримання вимог
академічної доброчесності несуть автори**

Підписано до друку Ум. друк. арк.

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
Україна, 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 29